

**INSTITUTT
FOR SAMFUNNS-
FORSKNING**

Rapport 2023:3

Koronapandemiens konsekvenser for frivilligheten i Trøndelag

Karl Henrik Sivesind, Vibeke Wøien Hansen, Daniel Arnesen,
Audun Fladmoe og Bernard Enjolras

© Institutt for samfunnsforskning 2023
Rapport 2023:3

Institutt for samfunnsforskning

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo

ISBN (digital): 978-82-7763-768-6

ISSN (digital): 1891-4314

www.samfunnsforskning.no

Innhold

Forord	5
Sammendrag	6
English summary	8
Innledning	9
Formål og forskningsspørsmål	11
Opplegg og gjennomføring	12
Data og metode	14
Panelundersøkelse om frivillig innsats	14
Lokallagsundersøkelsen	15
Frivillig arbeid og medlemskap	18
Omfang av frivillig innsats og medlemskap i 2019 og 2022	18
Koronarelatert aktivitet	26
Forklaringer på endringer i deltakelse	30
Analyse av organisasjonsdata	33
Endring i aktivitet og økonomi under koronapandemien	33
Organisasjonenes koronarelaterte aktiviteter og aktiviteter rettet mot sårbare grupper	38
Analyse av barne- og ungdomsorganisasjoner og forskjeller mellom by og land i Trøndelag	39
Konklusjon	43
Referanser	46

Forord

Koronapandemien påvirket alle deler av det norske samfunnet, også frivillig sektor. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor har gjennomført spørreundersøkelser i befolkningen og blant organisasjoner før og underveis i pandemien for å analysere dens betydning for frivillig sektor (Fladmoe & Arnesen, 2022). Denne rapporten tar utgangspunkt i dette store prosjektet, men ser nærmere på rollen til frivilligheten i Trøndelag spesielt. Dette fylket sammenlignes med resten av landet for å se om pandemien har hatt andre konsekvenser i Trøndelag. I tillegg sammenlignes organisasjoner for barn og unge og organisasjoner i større byer og på mindre steder i Trøndelag. Rapporten presenterer funn som kan si noe om hvordan pandemien påvirket frivillig arbeid, medlemskap og frivillige organisasjoner på kort sikt. Videre forskning vil avdekke de langsiktige konsekvensene pandemien får for frivillig sektor.

Rapporten har blitt til som et resultat av et prosjekt som har vært finansiert av Trøndelag fylkeskommune. Foreløpige analyser av materialet som inngår i denne rapporten, ble presentert på møtet til KS Kulturnettverk Trøndelag 8. september 2022. Vi vil rette en særlig takk til Jorunn Lilleslett, Line Nordkvelle og Jon Olav Sliper for nyttige innspill og tilbakemeldinger underveis i arbeidet.

Oslo, desember 2022

Karl Henrik Sivesind, Vibeke Wøien Hansen, Daniel Arnesen, Audun Fladmoe og Bernard Enjolras

Sammendrag

Forfattere	Karl Henrik Sivesind, Vibeke Wøien Hansen, Daniel Arnesen, Audun Fladmoe og Bernard Enjolras
Tittel	Koronapandemiens konsekvenser for frivilligheten i Trøndelag
Sammendrag	Koronapandemien påvirket alle deler av det norske samfunnet, også frivillig sektor. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor har gjennomført spørreundersøkelser i befolkningen og blant organisasjoner før og underveis i pandemien for å analysere dens betydning for frivillig sektor. Denne rapporten tar utgangspunkt i dette store prosjektet, men ser nærmere på rollen til frivilligheten i Trøndelag spesielt. Dette fylket sammenlignes med resten av landet for å se om pandemien har hatt andre konsekvenser i Trøndelag. I tillegg sammenlignes organisasjoner for barn og unge og organisasjoner i større byer og på mindre steder i Trøndelag. Analysene i denne rapporten viser at de kortsiktige konsekvensene av koronapandemien har vært nokså like i Trøndelag og i resten av landet, både når det gjelder endringer i frivillig innsats på individnivå, og når det gjelder endringer som er rapportert av organisasjonene selv.

Befolkningsundersøkelsen viser at det var en nedgang i andelen som gjorde frivillig arbeid i Trøndelag, og at nedgangen var omtrent som i andre deler av landet. Likevel var andelen som oppga å være medlem i en frivillig organisasjon, omtrent på samme nivå i 2019 og 2022 i Trøndelag, mens det var en liten nedgang i andelen medlemmer i andre landsdeler. Når det gjelder de organisasjonene der flest gjør frivillig arbeid, dvs. innenfor bolig og økonomi, idrett og kultur og fritid, var Trøndelag fortsatt i toppsjiktet sammenlignet med andre landsdeler, til tross for en liten nedgang. I Trøndelag var det dessuten mer stabilitet i andelen som utførte frivillig innsats for samfunnsrettede organisasjoner, som innbefatter humanitære organisasjoner, politiske organisasjoner og miljøorganisasjoner.

Kjernefrivilligheten ser ut til å ha bestått i Trøndelag. Andelen som brukte mange timer på frivillig innsats i uka, var omtrent på samme nivå i 2022 som i 2019, mens nedgangen i frivillig innsats i hovedsak skyldes at det var færre som gjorde en liten innsats.

Organisasjonsundersøkelsen viser at det er en lavere andel som rapporterer om en reduksjon i aktivitet i Trøndelag som følge av pandemien, sammenlignet med i Oslo og omegn og resten av landet. Denne forskjellen gjelder spesielt for idrett. Når det gjelder organisasjonenes økonomi, er bortfall av kostnader større enn bortfall av inntekter for organisasjonene sett under ett i alle deler av landet.

Organisasjoner i Trøndelag gjorde i noe større grad særskilte aktiviteter rettet mot målgrupper i 2021 sammenlignet med Oslo og omegn og resten

av landet. Dette gjelder spesielt særskilte aktiviteter for eldre og for barn og/eller ungdom, men forskjellene på tvers av de tre regioninndelingene er små.

Analysene av Trøndelag spesielt viser at det var noe større reduksjon i aktivitet blant organisasjoner for barn og unge enn blant de andre organisasjonene. Det var større bortfall av medlemmer og frivillige blant foreninger med aktiviteter for barn og/eller ungdom sammenlignet med de andre organisasjonene i området. Forskjellen er signifikant når det gjelder medlemmer, men ikke når det gjelder frivillige. Når det gjelder forskjeller mellom by og land i Trøndelag, var det ingen forskjell i andelen organisasjoner som rapporterte om endring i aktivitet. Reduksjonen i antall medlemmer var imidlertid signifikant større i de mest sentraliserte kommunene sammenlignet med de minst sentraliserte kommunene.

Samlet sett ser det altså ut til at frivillig sektor i Trøndelag kom noe mindre svekket ut av pandemien enn i andre deler av landet, særlig sammenlignet med Oslo og omegn.

Emneord

Frivillig innsats, medlemskap, frivillige organisasjoner, korona, Trøndelag

English summary

Author	Karl Henrik Sivesind, Vibeke Wøien Hansen, Daniel Arnesen, Audun Fladmoe og Bernard Enjolras
Title	The consequences of the pandemic for the voluntary sector in Central Norway
Summary	<p>In this report we examine the short-term consequences of the corona pandemic in Norway for volunteering and for organizations' activity and finances with a special focus on Central Norway.</p> <p>Under the pandemic, there was a decline in voluntary participation. The geographical variations in voluntary participation were limited, but the extent of volunteering in Oslo and the surrounding area fell more than elsewhere in the country. Still, in Central Norway we find that the membership rate was at the same level as prior to the pandemic. This region was also among the upper percentile with regards to voluntary efforts, despite a small decline in 2022 compared to 2019.</p> <p>Furthermore, the organizations in Central Norway report smaller reduction in activities, especially for sports organizations, compared to the rest of the country. The organizations in Central Norway, to some extent, also provided activities to target groups suffering from the lock downs in a greater manner than the organizations in the Oslo-region and the rest of the country. However, children and youth organizations in Central Norway had more of a decline in activities and membership than other types of organizations in the region. There are few geographical differences within the region.</p> <p>The voluntary sector in Central Norway was vivid before the pandemic and has shown robustness and resilience under the pandemic. While the differences are small compared to the rest of the country, the region seems to, in sum, to have suffered less than other regions in Norway – and in particular the Oslo area.</p>
Index terms	Volunteering, membership, voluntary association, corona

Innledning

Koronapandemien har hatt store konsekvenser for frivillig sektor. En rapport som analyserer data fra 2020, som var det første året med pandemi, peker på at det har vært en relativt bred mobilisering til frivillig innsats. Mange har bidratt med arbeid, tid og penger for å få ut informasjon og for å hjelpe personer i sårbare grupper og andre under krisen. Videre finner vi at frivillige organisasjoner har spilt en sentral rolle i koordineringen av denne innsatsen. For en del av innsamlingsorganisasjonene har det også skjedd en mobilisering av eksisterende og nye givere. Det viser at organisasjonene fortsetter å være viktige mobiliseringsstrukturer i det norske samfunnet, spesielt i møte med samfunnsutfordringer som koronakrisen. Mange organisasjonsaktiviteter ble gjennomført via internett og sosiale medier. Pandemien har åpnet for nye muligheter for organisasjonene, særlig når det gjelder å gjennomføre møter via elektroniske kanaler. Den har også synliggjort svake grupper som har særlige behov for å få informasjon fra troverdige kilder, eller som har særlige behov for å kunne delta i kulturelle, fysiske og sosiale aktiviteter.

De frivillige organisasjonene var blant de første som så behovet for ulike former for omsorgsberedskap som ikke omfattes av kriseplaner for smittevern og informasjon. Organisasjoner på området helse, omsorg og redningsarbeid har bidratt med koordinering av frivillige til koronatesting og vaksineringsaktiviteter, og til informasjonstelefoner som har avlastet det offentlige (Sivesind et al., 2022). I tillegg har de organisert tilbud om informasjon og samtaler rettet mot unge, personer med innvandrerbakgrunn og sårbare grupper. Det er derfor viktig å se på organisasjonenes bidrag under pandemien i en videre forstand enn det som omfattes av beredskap og redning, og som det øves på sammen med blålysetater og redningssentraler. Pandemien har vist at nedstengninger kan skape fysiske, psykiske og sosiale problemer som kan gi alvorlige skadevirkninger, og at et bredt spekter av frivillige organisasjoner har bidratt til å motvirke slike problemer.

Samtidig viser rapporten at organisasjonene har støtt på utfordringer når det gjelder å opprettholde aktivitet og sikre en stabil økonomi (Arnesen & Sivesind, 2021). Noe av nedgangen skyldes nedstengningen, da mange typer organisasjonsaktiviteter ikke kunne gjennomføres med smitteverntiltak og begrensninger for sosial kontakt. Mange organisasjoner innenfor kultur, idrett og fritid, samt på velferdsfeltet, opplevde at medlemmer ikke så noen grunn til å fornye medlem-

skapet når aktivitetene de ønsket å være med på, ikke kunne gjennomføres. Dessuten mistet mange organisasjoner inntekter fra arrangementer og utleie av lokaler (Arnesen & Sivesind, 2021). Kulturdepartementets kompensasjonsordninger bidro til å dekke bortfall av viktige inntekter og forebygget økonomiske vanskeligheter (Arnesen et al., 2020). Det finnes imidlertid kategorier av organisasjoner og en del typer inntekter som ikke ble dekket av ordningene. Noen organisasjoner klarte å legge om det inntektsbringende arbeidet, for eksempel når det gjaldt pengeinnsamlinger og støtte-medlemskap. Mange organisasjoner måtte bruke oppsparte midler, permittere ansatte og redusere aktivitet.

En stor del av de frivillige organisasjonene opplevde dermed en nedgang i disponible midler, samtidig som nye behov for tiltak ble avdekket som følge av pandemien, særlig på feltet helse og sosiale tjenester i vid forstand. Det var derfor et viktig bidrag at flere stiftelser allerede da de første nedstengningene skjedd, la om sine tildelinger til de frivillige organisasjonenes aktiviteter som skulle motvirke ulemper og skadevirkninger av pandemien. Under koronapandemien bidro dessuten Helsedirektoratet og Helse- og omsorgsdepartementet med ekstra midler slik at mange flere målrettede, lokale prosjekter kunne gjennomføres.¹

I denne rapporten undersøker vi hvilke følger koronapandemien har hatt for frivillig innsats og for organisasjoners rekruttering, aktivitet og økonomi generelt og for organisasjoner i Trøndelag spesielt. Datagrunnlaget er spørreundersøkelser om frivillig innsats som Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor gjorde av befolkningen før (høsten 2019) og sent (våren 2022) i pandemien, og en spørreundersøkelse som senteret gjorde av frivillige organisasjoner våren 2022. I undersøkelsene som ble gjennomført i 2022, spørres det blant annet om aktivitet de siste tolv måneder (dvs. i deler av 2021 og tidlig i 2022), altså i en periode der pandemien preget frivillig sektors aktivitet. For å forstå hvordan konteksten var i perioden vi studerer, er det nyttig med en kort rekapitulering av smitteverntiltakene i 2021. De første månedene i 2021 var preget av høy smitte og strenge smitteverntiltak, spesielt i storbyene. Smitteverntiltakene ble gradvis lempet på utover våren i takt med synkende smittetall og utrulling av vaksiner. I slutten av september ble de fleste myndighetspålagte smitteverntiltak avsluttet, og det ble innført en såkalt «normal hverdag med økt beredskap». Denne normalperioden varte imidlertid ikke lenge. Etter at det ble oppdaget en ny virusvariant (omikron) og smittespredningen igjen økte raskt,

---

1 Se «Ekstraprogram i forbindelse med koronaepidemien», «Stimuleringsprogram for helsefrivilligheten» og «Aktivitetsprogrammet» på <https://dam.no/programmer/>

ble det gjeninnført strenge smitteverntiltak mot slutten av året som varte fram til februar 2022.

Det er viktig å ha med seg denne konteksten i tolkningen av resultatene. Koronaeffektene vi studerer, kan forstås som korttidseffekter, altså hvordan frivillig sektor ble preget av pandemien kort tid etter at de strengeste tiltakene ble lempet på. For å undersøke hvilke langtidskonsekvenser pandemien får for frivillig sektor, er det behov for å følge opp undersøkelsene etter at det har gått noe tid med mer eller mindre normaltilstand.

Frivillige organisasjoner mobiliserte allerede fra begynnelsen av for å gi informasjon og hjelp til risikogrupper, og fortsatte med dette gjennom pandemien. Tiltakene skjedde både på frivillige organisasjoners eget initiativ og i samarbeid med det offentlige – fra hjelpetelefoner til tiltak for utsatte grupper og assistanse i forbindelse med testing og vaksinerings. Mange innsamlingsorganisasjoner skalerte dessuten opp sitt innsamlingsarbeid. Samtidig hadde pandemien også følger for frivillig sektor. Restriksjoner og nedstengninger påvirket aktiviteten i mange lag, foreninger og organisasjoner, spesielt innenfor idrett og kulturliv. Inntektsbringende aktiviteter som loppemarkeder måtte settes på vent (Arnesen & Sivesind, 2021). Det hadde igjen følger for rekrutteringen til og økonomien i frivilligheten. Myndighetene opprettet derfor ordninger for å kompensere for bortfall av billettinntekter, deltakeravgifter og noen andre inntekter. Senere kom det også på plass en stimuleringsordning for å bidra til økt aktivitet i forbindelse med gjenåpningene underveis i pandemien.

Formål og forskningsspørsmål

Formålet med dette prosjektet er å gi kunnskap om og synliggjøre hva som har vært frivillig sektors utfordringer og samfunnsbidrag under koronapandemien. Gjennom å undersøke denne problemstillingen vil prosjektet mer konkret kartlegge og gi en bedre forståelse av de roller, aktiviteter og oppgaver som frivillige organisasjoner i Trøndelag har stått for i møte med pandemien, og mobiliseringen av frivillig innsats og bidrag fra givere, stiftelser og det offentlige til gjennomføringen av disse aktivitetene. Situasjonen i Trøndelag er av forskningsmessig interesse fordi deltakelsen før pandemien var noe høyere der enn i andre deler av landet (Fladmoe et al., 2018). Det reiser spørsmålet om dette utgangspunktet har gitt en bedre utvikling. Tidligere forskning har dessuten vist at frivillig arbeid har hatt en tilbakegang i større byer sammenlignet med i tettbygde strøk, men at nettbasert frivillig arbeid kan ha hatt en mer positiv utvikling (Wollebæk & Sivesind, 2010). Videre er det mye som tyder på

at barn og unges situasjon har vært spesielt berørt av pandemien, med smitteverntiltak som har begrenset deltakelsen på skoler og i frivillig aktivitet. Prosjektet analyserer derfor på hvilke organisasjonsområder frivillig sektors aktivitet har blitt svekket, hva som er de viktigste utfordringene som følge av pandemien, og på hvilke områder organisasjonene har kunnet kompensere med nye oppgaver, digitale former for gjennomføring av aktivitet og møter samt tilskudd fra det offentlige, stiftelser og andre kilder.

Den overordnede problemstillingen til prosjektet er: *Hva har frivillig sektors utfordringer, rolle og samfunnsbidrag vært i Trøndelag under koronapandemien?* Dette store spørsmålet besvares gjennom tre delspørsmål som først ser på individnivået, deretter på organisasjonsnivået og til slutt på organisasjoner for barn og unge og forskjeller mellom by og land i Trøndelag:

1. På hvilke områder av frivillig sektor har det vært en nedgang i frivillig arbeid og medlemskap som følge av koronapandemien? Hvordan har koronapandemien påvirket den frivillige innsatsen i Trøndelag sammenlignet med resten av landet?
2. På hvilke områder av frivillig sektor har det vært en svekkelse av organisasjonenes økonomi og aktivitet? Hvilke aktiviteter har organisasjonene bidratt med for å bedre ulike målgruppers situasjon under pandemien?
3. Er det forskjeller mellom organisasjoner for barn og unge under 26 år og andre organisasjoner? Er det forskjeller mellom organisasjoner i større byer og på mindre tettsteder i Trøndelag?

Opplegg og gjennomføring

For å undersøke disse spørsmålene er analysen basert på data fra undersøkelser gjennomført blant frivillige organisasjoner under koronapandemien. Dette omfatter undersøkelser fra våren 2020, våren 2021 og våren 2022.

Det første delspørsmålet besvares ved å bruke data fra en landsdekkende, representativ befolkningsundersøkelse som ble gjennomført i 2022, der det ble trukket et tilleggsutvalg for Trøndelag. Dette danner grunnlaget for en sammenligning av Trøndelag med resten av landet når det gjelder frivillig arbeid, medlemskap og frivillige arbeidsoppgaver. Vi gjør også en sammenligning med situasjonen før koronapandemien basert på en tilsvarende befolkningsundersøkelse i 2019.

For å besvare det andre delspørsmålet bruker vi data fra en landsdekkende undersøkelse av nasjonale, regionale og lokale organisasjoner som ble gjennomført i 2022, der organisasjoner i Trøndelag skilles ut og sammenlignes med resten av landet når det gjelder utviklingen med hensyn til sysselsetting, driftskostnader, inntekter fra ulike kilder og koronarelaterte aktiviteter (Arnesen & Sivesind, 2020).

Når det gjelder de to første delspørsmålene, analyserer vi forskjeller mellom hovedområder innenfor frivillig sektor. Slik viser vi hvilke organisasjonsområder som har blitt mest svekket av pandemien, og kan peke i retning av mulige årsaker. Analysene danner dermed et grunnlag for bedre å identifisere på hvilke organisasjonsområder det er behov for tiltak, og hva slags tiltak som kan være egnet når det gjelder både tilskudd og samarbeid med det offentlige, og organisasjonenes egen mobilisering av ressurser. Analysene i rapporten viser også hvilke koronarelaterte aktiviteter organisasjonene og de frivillige har bidratt med, som igjen kan bedre situasjonen for målgruppene og skape positive ringvirkninger for samfunnet.

Det tredje delspørsmålet om barn og unges frivillighet besvares ved at analysen i hovedsak baseres på organisasjonsundersøkelsen der organisasjonene fikk spørsmål om i hvilken aldersgruppe foreningen har medlemmer. Slik kan de som har medlemmer under 26 år, skilles ut.² Her ser vi også på forskjeller mellom by og land i Trøndelag ved hjelp av Statistisk sentralbyrås (heretter SSB) sentralitetsindeks.

---

2 Dette tilsvarer definisjonen som brukes i offentlige støtteordninger for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner: <https://www.fordelingsutvalget.no/Regelverket/>

Data og metode

Denne rapporten baserer seg som nevnt på to ulike datakilder: en befolkningsrepresentativ spørreundersøkelse om frivillig innsats, gjennomført blant de samme personene i 2019 og 2022 («panelundersøkelse»), og en spørreundersøkelse gjennomført blant lokale lag, foreninger og organisasjoner som var registrert i Frivillighetsregisteret i 2022 («lokallagsundersøkelse»).

Undersøkelsesopplegget for begge datakildene, skjevheter i utvalget og svarfordelingen blant organisasjoner og respondenter er omtalt i rapporten «Frivillighet i pandemiens tid: Koronapandemiens betydning for frivillig innsats og lokale frivillige organisasjoner» (Fladmoe & Arnesen, 2022).

Panelundersøkelse om frivillig innsats

Panelundersøkelsen om frivillig innsats er en spørreundersøkelse som ble gjennomført av et befolkningsrepresentativt utvalg av den voksne norske befolkningen før (høsten/vinteren 2019) og etter to år med pandemi (våren 2022). Respondentene ble trukket fra Kantars webpanel, «GallupPanelet». De som svarte på undersøkelsen i 2019 (n = 5154), ble invitert på nytt i 2022. 2774 personer svarte på begge undersøkelsene. For å få minst 3000 respondenter i 2022 ble det gjennomført intervju med ytterligere 366 respondenter. I tillegg ble det gjennomført intervju med ytterligere 506 personer bosatt i Trøndelag, slik at denne gruppen kunne analyseres mer detaljert.

I analysene i denne rapporten bruker vi to ulike utvalg. Når vi analyserer endringer over tid (før og etter korona), analyserer vi utelukkende panelutvalget, altså de som svarte på begge undersøkelsene. På denne måten følger vi de samme personene over tid. Dette gjør at de absolutte nivåene som rapporteres (f.eks. andelen som deltar i frivillig arbeid), kan avvike fra andre undersøkelser. Det sentrale i disse analysene er imidlertid de relative endringene over tid, altså hvordan nivåene har endret seg over tid. Ved å følge de samme respondentene reduserer vi målefeil som kan oppstå når to ulike utvalg sammenlignes.

Undersøkelsen i 2022 inneholdt imidlertid også noen nye spørsmål som handlet helt spesifikt om pandemien. Når vi analyserer disse spørsmålene, benytter vi hele utvalget av respondenter som svarte på undersøkelsen i 2022, inkludert til-

leggsrespondenter fra Trøndelag (tverrsnittutvalg). Fordelen med å benytte dette utvalget til analysene er først og fremst at det er med flere unge voksne respondenter, som er den gruppen som i størst grad er underrepresentert i panelutvalget. I rapporten «Frivillighet i pandemiens tid» står det om respondenter og skjevheter i utvalgene og hvordan dette er behandlet (Fladmoe & Arnesen, 2022).

Lokallagsundersøkelsen

Frivillige organisasjoner er definert ved følgende kriterier, basert på håndboken for satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner (United Nations Statistics Division, 2018):

1. *organisasjoner* som involverer en gruppe som samhandler på grunnlag av ett eller flere felles formål over en meningsfull tidsperiode basert på en forståelse av regler, enten det skjer innenfor en juridisk konstituert enhet eller ikke
2. *private*, dvs. at de er institusjonelt adskilt fra offentlige myndigheter og kan oppløses på eget initiativ
3. *selvstyrte*, dvs. at de har kontroll over sine formål formulert gjennom egne interne styringsstrukturer
4. *ikke-obligatoriske*, dvs. at de engasjerer personer uten tvang, basert på fritt valg
5. *nonprofit*, dvs. at organisasjonene primært er ikke-kommersielle og ikke fordeler sin fortjeneste til direktører, aksjeeiere, medlemmer eller andre, noe som innebærer at eventuelle overskudd må brukes i tråd med organisasjonens formål (i denne undersøkelsen inngår ikke organisasjoner med begrenset mulighet til å overføre overskudd)

Målgruppen for denne undersøkelsen var lokale lag, foreninger og organisasjoner registrert i Frivillighetsregisteret. Det er i utgangspunktet frivillig for organisasjoner å registrere seg i dette registeret, men det stilles i mange tilfeller krav om slik registrering hvis man skal søke om offentlig tilskudd og momskompensasjon. Det er også nødvendig for å være kvalifisert til å delta i Grasrotandelen. Det var 62 150 enheter i registeret per 1.1.2022. Ettersom de som ikke mottar tilskudd eller grasrotandel, ikke har noe sterkt insentiv for å registrere seg, omfatter ikke registeret alle typer lag og foreninger. I tillegg er det sannsynligvis slik at en overvekt av lagene og foreningene som er registrert, er mer aktive enn dem som ikke er det. Samtidig har antallet registrerte enheter økt over tid. Dersom vi legger de nyeste estimatene over antall lokallag i Norge til

grunn, dekker Frivillighetsregisteret rundt 66 prosent av lokallagspopulasjonen. Til sammenligning var dekningen i 2012 anslått til 28 prosent (Sivesind, 2012).

Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk med spørreskjema sendt ut med e-post ved hjelp av surveyverktøyet Questback. Av de 62 150 enhetene i registeret var det registrert en e-postadresse til en kontaktperson på 35 892 av dem. Fordi det ville være for ressurskrevende, ble det ikke forsøkt å innhente adresser der dette manglet. Det er ikke krav om at foreningene holder kontaktinformasjonen oppdatert, så lenge det ikke er et krav i forbindelse med tilskudd eller andre formål. På grunn av det store antallet adresser var det ikke mulig på forhånd å kontrollere om adressene var korrekte. Det ble i stedet lagt opp til fortløpende korrigerende av kontaktinformasjonen etter utsending i de tilfellene vi fikk tilbakemelding om at undersøkelsen var kommet feil. Det å få tilgang til riktige e-postadresser innenfor sivilsamfunnssektoren er en generell utfordring, både fordi det ikke er et krav om registrering i seg selv, og fordi det ofte er endringer i hvilke personer som innehar tillitsverv i organisasjonene. Det ville vært en fordel for både offentlig administrasjon og forskningen om informasjon i Frivillighetsregisteret ble oppdatert regelmessig og nedlagte lag ble slettet.

Feltperioden for undersøkelsen var fra tidlig februar til slutten av april 2022. Det ble sendt ut påminnelser med to ukers mellomrom etter at første invitasjon ble sendt ut. Dette gjaldt også i tilfeller hvor e-postadresser ble oppdatert underveis. 3981 invitasjoner nådde ikke fram fordi e-postadressen ikke lenger var i bruk. Totalt kom det inn 5133 svar, som av et korrigert nettoutvalg på 31 911 utgjorde 16,1 prosent. Av de resterende meldte 1673 seg av undersøkelsen, mens 22 646 ikke ga noen respons. Det er sannsynlig at noen av foreningene vi ikke hørte fra i det hele tatt, har variabel eller ingen aktivitet. Det kan også være at registrert e-postadresse førte til feil person, uten at vi fikk tilbakemelding om dette.

Sammenligner vi nettoutvalget med bruttoutvalget (Frivillighetsregisteret med registrert e-postadresse), finner vi en overrepresentasjon av foreninger innenfor kunst og kultur, hobby og fritid samt rettighets- og støttearbeid, og en underrepresentasjon av foreninger innenfor idrett og bo- og lokalmiljø. Sett i forhold til Frivillighetsregisteret som helhet er det en sterk overrepresentasjon av foreninger innenfor kunst og kultur og en underrepresentasjon av foreninger innenfor bo- og lokalmiljø, tro og livssyn samt barn og ungdom. Vi korrigerer for disse skjevhetene gjennom bruk av vektorer. Det kan være flere forklaringer på disse skjevhetene. De kan gjenspeile forskjeller i hvor aktive foreninger som er registrert i registeret, egentlig er. Foreninger som var mer berørt av pandemien, kan ha vært mer tilbøyelig til å svare, eller motsatt; der hvor driften ble mest

påvirket av pandemien, hadde man ikke kapasitet til å svare. Om foreningene hadde ansatte eller ikke, ga samtidig ingen betydelige skjevheter, noe som har vært en tendens i tidligere undersøkelser (se også Fladmoe & Arnesen, 2022).

Frivillig arbeid og medlemskap

I dette kapitlet besvarer vi det første delspørsmålet og studerer hvilken effekt koronapandemien har hatt på frivillig innsats. Det er viktig å understreke at siden den andre undersøkelsen ble gjennomført vinteren 2022 mens det fortsatt var smitteverntiltak, er det innvirkninger av pandemien *på kort sikt* vi studerer. Kapitlet har tre deler. Først undersøker vi omfanget av frivillig innsats og medlemskap i frivillige organisasjoner i 2019 og 2022. Dernest zoomer vi inn på koronarelatert frivillighet. Til slutt ser vi på ulike forklaringer på endringer i frivillig innsats knyttet til sosiodemografiske kjennetegn ved respondentene.

Omfang av frivillig innsats og medlemskap i 2019 og 2022

Både undersøkelsen i 2019 og undersøkelsen i 2022 begynte med spørsmål som er ment å kartlegge omfanget av frivillig innsats og medlemskap i frivillige organisasjoner. Disse spørsmålene er veletablerte og har vært stilt i nasjonale undersøkelser om frivillig innsats siden 1990-tallet (Arnesen, 2015). Frivillig innsats måles ved å spørre om respondentene «(...) i løpet av de siste tolv månedene [har] utført frivillig arbeid for frivillige organisasjoner på noen av de følgende områder», etterfulgt av en liste med 14 organisasjonskategorier (med eksempler), i tillegg til en åpen kategori («Annet»). Spørsmålsformuleringen og organisasjonskategoriene bygger på ILOs manual for måling av frivillig arbeid (ILO, 2011).³

Frivillig, ulønnet arbeid er en aktiv måte å bidra på som kan utføres av både medlemmer og andre deltakere. Vi definerer denne formen for bidrag som ulønnet arbeid som gjøres for andre enn familie og nære venner (ILO, 2011). Dette omfatter også ulønnet arbeid i tilknytning til kultur- og velferdstjenester som drives av frivillige organisasjoner. Arbeidet regnes videre som ulønnet selv

---

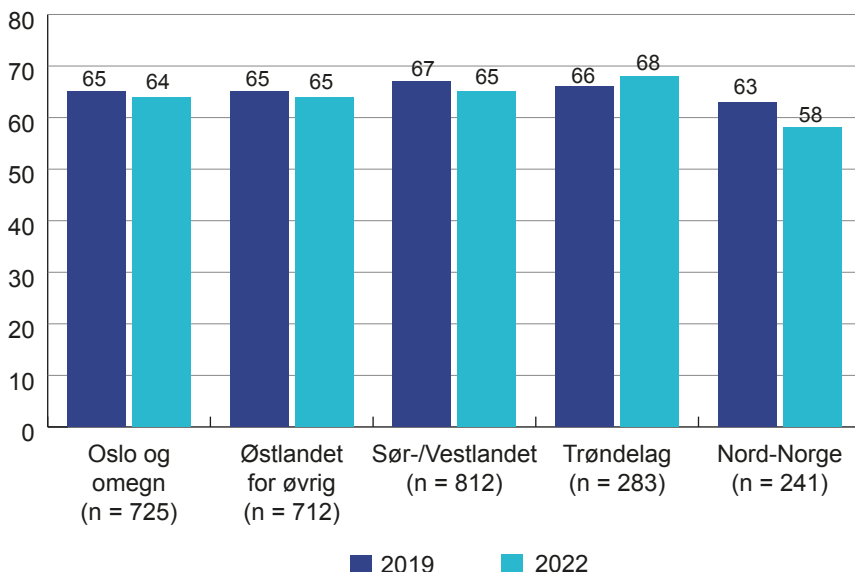
3 ILO har laget en manual for måling av frivillig arbeid med definisjoner og metodeanbefalinger som brukes i forskning i mange land, og som inngår i håndboken for satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner: United Nations Statistics Division. (2018). *Satellite Account on Nonprofit and Related Institutions and Volunteer Work*. United Nations. https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/UN_TSE_HB_FNL_web.pdf. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) (engelsk: International Labour Organization) er et byrå i FN som jobber med arbeidssaker, og som har representasjon av land, arbeidsgivere og arbeidere. Se <https://www.ilo.org/>.

om man får en viss godtgjørelse for utgifter eller en mindre symbolsk betaling for innsatsen. Eksempler på frivillig arbeid kan være instruksjon av medlemmer, administrativt arbeid og styreverv, transport, kampanjeaktivitet, informasjonsarbeid, dugnader og innsamlinger. Det innebærer at man direkte eller indirekte tilrettelegger for andres deltakelse gjennom sitt arbeid, i motsetning til vanlig organisasjonsaktivitet som deltakelse på medlemsmøter, trening, kurs og arrangementer der man ikke utfører slike oppgaver.

Det viktigste målet på befolkningsandelen som har gjort frivillig arbeid, er om man har bidratt minst én gang i løpet av de siste tolv månedene. I og med at undersøkelsene er gjennomført høsten 2019 og våren 2022, betyr det at innsatsen er utført i periodene 2018–19 og 2021–22.

Medlemskap i frivillige organisasjoner er målt ved å spørre om respondentene er «(...) medlem i frivillige organisasjoner på noen av følgende områder», etterfulgt av den samme svarlisten som ble brukt i spørsmålet om frivillig innsats. Dermed er «medlemskap» avgrenset til medlemskap på tidspunktet for gjennomføringen av undersøkelsen.

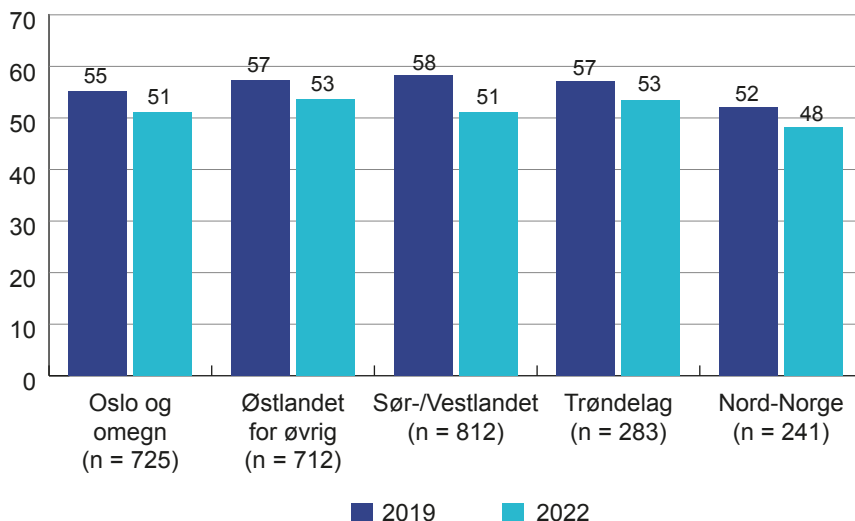
Figur 1. Prosent av befolkningen som var medlem av frivillige organisasjoner i ulike landsdeler de siste tolv måneder

Kilde: Panelutvalg. Spørsmålsformulering: «Er du medlem i frivillige organisasjoner på noen av følgende områder: ...»

Figur 1 viser at ca. 65 prosent av den voksne befolkningen var medlem av minst én frivillig organisasjon i 2019. Det var små forskjeller mellom landsdelene. I Trøndelag gikk andelen opp fra 66 prosent i 2019 til 68 prosent i 2022, mens de andre landsdelene hadde en nedgang på ett eller to prosentpoeng. Unntaket er Nord-Norge, som allerede lå litt lavere med 63 prosent medlemmer i 2019, og som og hadde en litt større nedgang, til 58 prosent i 2022. Forskjellene i endringene på regionnivå er imidlertid ikke statistisk signifikante.

Figur 2. Prosent av befolkningen som har gjort frivillig arbeid for frivillige organisasjoner i ulike landsdeler de siste tolv måneder

Kilde: Panelutvalg. Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av de siste tolv månedene utført frivillig arbeid for frivillige organisasjoner på noen av følgende områder (eksempler i parentes) ...»

Figur 2 viser at det i alle landsdeler var en nedgang fra 2019 til 2022 i andelen av den voksne befolkningen som hadde utført frivillig arbeid for én eller flere typer frivillige organisasjoner. I Trøndelag gikk andelen ned fra 57 til 53 prosent. Det var en tilsvarende nedgang i andre landsdeler, men en tendens til noe større nedgang på Sør- og Vestlandet. Forskjellene i endringene på regionnivå er imidlertid ikke statistisk signifikante.

I den følgende analysen sorterer vi organisasjonene i hovedkategorier for å gi en bedre oversikt over frivillig sektor. Ellers blir det fort for mange kategorier å holde styr på når man skal følge trendene i ulike landsdeler. Organisasjonene er gruppert fordi de har noen viktige fellestrekk når det gjelder deres hovedformål. (De følgende avsnittene om hovedkategorier er gjengitt fra side 15 i Arnesen et al., 2016.)

Vi kan først ta for oss kategorien *bolig og økonomi*, som inkluderer det vi kan betegne som egenorienterte organisasjoner. Dette er sammenslutninger som har som mål å fremme medlemmenes interesser, og de er ofte knyttet til materielle og økonomiske forhold. I denne kategorien finner vi for det første lag og organisasjoner som er opptatt av økonomisk og sosial utvikling i samfunnet og boforhold slik som grendelag, velforeninger, forsamlingshus og borettslag. Her plasserer vi også noen typer organisasjoner som er knyttet til nærings- og arbeidslivet.

Kategorien *samfunnsrettede organisasjoner* omfatter derimot andreorienterte organisasjoner, som innebærer at de produserer tjenester eller goder for andre, enten det er for en bestemt sosial gruppe eller for samfunnet mer generelt. Denne kategorien omfatter sammenslutninger som driver med natur-, miljø- og dyrevvern, rettighets- og støttearbeid, fremme av frivillighet, internasjonal bistand og nødhjelp samt politiske partier. Vi plasserer for eksempel organisasjoner for personer med sykdom eller funksjonsnedsettelse her, i tillegg til både tradisjonelle folkebevegelser (avhold, målsak) og saksrettede lobbyorganisasjoner.

Til forskjell fra de nevnte kategoriene består *kultur og fritid* av det vi kan kalle aktivitetsorienterte organisasjoner, hvor verken samfunnet generelt eller materielle egeninteresser står i sentrum. De har i stedet til formål å fremme sosiale, fysiske og kulturelle utfoldelsesmuligheter for medlemmer, frivillige og andre, eller i bred forstand samvær og underholdning. I denne kategorien finner vi lag og organisasjoner som tilbyr utfoldelse gjennom kultur, idrett og rekreasjon, slik som teatergrupper, musikkorps, idrettslag, motorklubber, speideren, turforeninger og spilleklubber, for å nevne noen eksempler.

Kategorien *velferd* skiller seg ut som et distinkt organisasjonsfelt som vi mener det er grunn til å skille ut. Dette beror på at mange lag og organisasjoner på dette området befinner seg i skjæringspunktet mellom stat og sivilsamfunn som en blanding mellom egen- og andreorientering. Vi har her å gjøre med sammenslutninger som tilbyr tjenester innenfor utdanning og forskning, helse og pleie og sosiale tjenester, enten i tillegg til eller i stedet for offentlige og markedsbaserte løsninger. Eksempler på organisasjoner som inngår i kategorien velferd, er studieforbund, voksenopplæring, forsøksringer, helselag, sanitetsforeninger, redningsgrupper, rusomsorg og selvhjelpsgrupper.

Tro og livssyn regnes i denne inndelingen som en egen kategori, fordi organisasjonene har som mål å styrke og utbre et bestemt livssyn gjennom opplæring og sosial integrasjon. Mange trossamfunn gir sosiale og kulturelle utfoldelsesmuligheter, men innenfor andre rammer enn det man finner på kultur- og fritids-

feltet. Det samme gjelder også for misjon, hvor det gjøres mye trosbasert, andreorientert arbeid. Denne kategorien inkluderer altså organisasjoner knyttet til Den norske kirke, frikirker og andre tros- og livssynssamfunn, inkludert barne- og ungdomsarbeid og misjonsarbeid i innland og utland.

Tabell 1 viser noen eksempler på ulike typer små, mellomstore og store organisasjoner som kan inngå i hovedkategoriene.

Tabell 1. Eksempler på organisasjonstyper som inngår i hovedkategoriene

Hovedkategori	Små	Mellomstore	Store
Kultur og fritid	Musikkensemble	Skiklubb	Turistforening
	Soppforening	Idrettslag	Jeger- og fiskerforening
	Ungdomslag		
Velferd	Kvinne- og familielag	Sanitetsforening	Røde Kors
	Folkeakademi	Helselag	Psykisk helse
	Helsesport		
Samfunnsrettede	Avholdsforening	Pasientforening	Naturvernforbund
	Mållag	Funksjonsnedsettelse	Rettighetsorganisasjon
	Pensjonistorganisasjon		
Bolig og økonomi	Studentorganisasjon		
	Lokalsamfunnsutvalg	Studentsamfunn	Næringsforening
	Birøkerlag		
Tro og livssyn	Søndagsskole	Livssynsforbund	Menighet
	KFUM-speider	Frikirke	Misjonsorganisasjon
	Menighet		

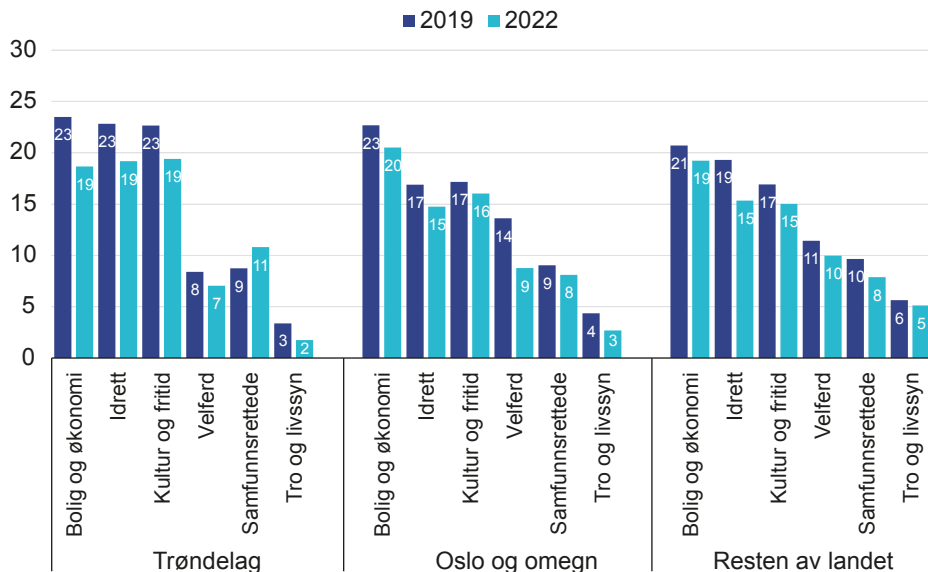
Kilde: Arnesen & Sivesind (2017, s. 28)

Figur 3 viser andelen av befolkningen som har utført frivillig arbeid for ulike hovedkategorier av frivillige organisasjoner i Trøndelag sammenlignet med Oslo og omegn og resten av landet. Det gjennomgående trekket er at det er nedgang i alle organisasjonskategorier i alle de tre landsdelene. Unntaket er samfunnsrettede organisasjoner i Trøndelag, der det har vært en liten økning fra 9 til 11 prosent, noe som er statistisk usikkert. Her inngår blant annet organisasjoner som driver med rettighets- og støttearbeid for personer med sykdom og funksjonsnedsettelse, og som dermed kan ha involvert flere frivillige under pandemien. (Se analysen av organisasjonsdata.)

De tre kategoriene bolig og økonomi, idrett og kultur og fritid har de største andelene frivillige i alle landsdeler. I 2019 var det omtrent like mange frivillige i hver av de tre kategoriene i Trøndelag (23 prosent). I de andre delene av landet var det omtrent like mange frivillige i organisasjoner innenfor bolig og økonomi som i Trøndelag, men færre i organisasjoner innenfor idrett og kultur og fritid. Innenfor bolig og økonomi var imidlertid nedgangen større i Trøndelag (–5 prosentpoeng) enn i andre deler av landet (–2 prosentpoeng). Velferdsorganisasjoner og tro- og livssynsorganisasjoner i Trøndelag hadde en lavere andel frivillige i 2019 enn i andre deler av landet. I Trøndelag hadde disse organisasjonene imidlertid bare ett til to prosentpoengs nedgang fra 2019 til 2022. Størst nedgang hadde velferdsorganisasjoner i Oslo, som gikk tilbake med –5 prosentpoeng.

De fire kategoriene som hadde størst andel frivillige i Trøndelag i 2019, lå fortsatt i toppsjiktet i 2022 sammenlignet med de andre landsdelene. Organisasjoner i Trøndelag innenfor de små kategoriene velferd og tro og livssyn lå imidlertid relativt lavt etter en liten nedgang.

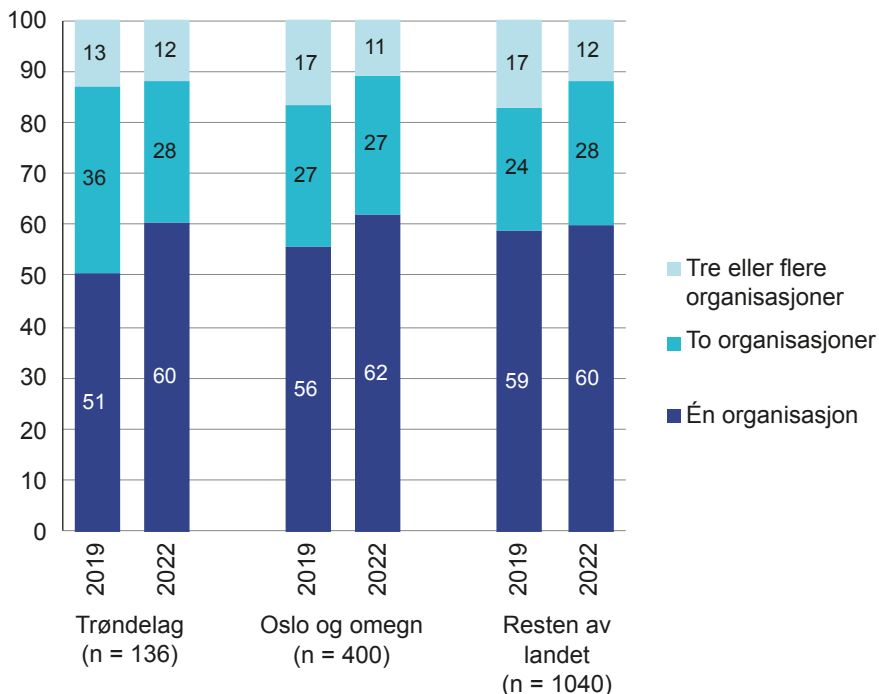
Figur 3. Prosent av befolkningen som utførte frivillig arbeid for ulike organisasjonstyper de siste tolv måneder

Kilde: Panelutvalg. Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av de siste tolv månedene utført frivillig arbeid for frivillige organisasjoner på noen av følgende områder (eksempler i parentes) ...». Sammenslåtte kategorier: Bolig og økonomi = borettslag og boligbyggelag, velforeninger, yrkes-, bransje- og fagforeninger; Idrett = idrett og sport; Kultur og fritid = kunst og kultur, korps og kor, hobby, fritid, utendørsaktivitet; Velferd = utdanning, opplæring og forskning, helse, pleie og redningsarbeid, sosiale tjenester og rusmiddelomsorg; Samfunnsrettede = natur-, miljø- og dyrevern, rettighets-, støtte- og avholdsarbeid, politiske partier, internasjonal utveksling, nødhjelp, bistand og menneskerettighetsarbeid; Tro og livssyn = religion og livssyn, inkludert Den norske kirke.

Terskelen for å bli registrert som frivillig er imidlertid ikke høy når kravet er at man har deltatt i frivillig innsats minst én gang i løpet av de siste tolv månedene. For å få et bedre bilde av omfanget kan vi se på hvor mange organisasjoner (organisasjonskategorier) respondentene oppgir på spørsmålene om frivillig innsats, samt hvor mange timer de vanligvis bruker på frivillig arbeid.

Figur 4. Antall organisasjonskategorier de frivillige har utført frivillig innsats for de siste tolv måneder (2021)

Kilde: Panelutvalg. Antall organisasjoner er kalkulert med utgangspunkt i hvor mange organisasjonskategorier respondentene svarte de hadde utført frivillig innsats for siste år.

Figur 4 viser hvor stor andel av de frivillige som i 2019 og 2022 hadde utført frivillig innsats i henholdsvis én organisasjon, to organisasjoner og tre eller flere organisasjoner. I Trøndelag og Oslo og omegn er det en økning i andelen som oppgir at de har bidratt for én organisasjon (henholdsvis fra 51 til 60 prosent og fra 56 til 62 prosent), samtidig som det i Trøndelag er en nedgang i andelen som oppgir at de har gjort innsats for to organisasjoner (fra 36 til 28 prosent). I Oslo og omegn var det imidlertid en nedgang i andelen som hadde bidratt i tre eller flere kategorier organisasjoner (fra 17 til 11 prosent). I resten av landet var det en uendret andel som gjorde frivillig arbeid for én organisasjon (ca. 60 prosent), en økning i andelen som har bidratt for to organisasjoner (fra 24 til 28 prosent)

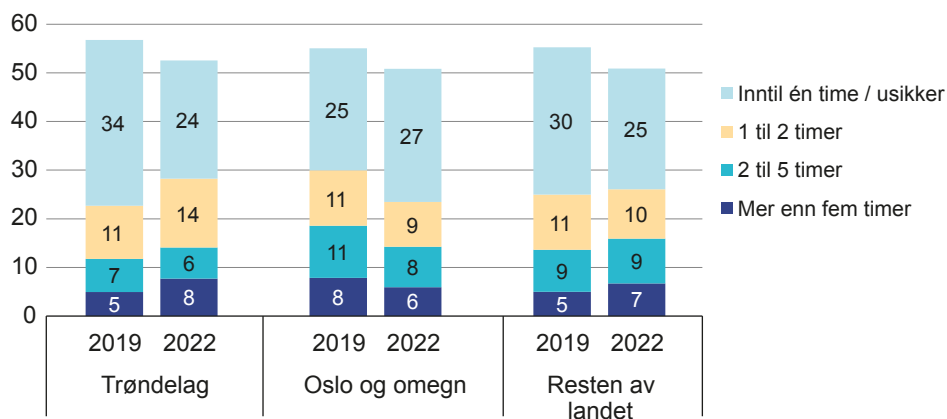

og en nedgang i andelen som har bidratt for tre eller flere organisasjoner (fra 17 til 12 prosent).

Med andre ord var engasjementet i Trøndelag i 2022 i større grad avgrenset til bidrag for én organisasjon enn før pandemien. Det var også en mindre andel som var frivillige i 2022 enn i 2019 for alle organisasjonskategorier, med unntak av samfunnsrettede organisasjoner (figur 3).

Et siste overordnet mål på omfang av frivillig innsats er hvor mange timer de frivillige har brukt på innsatsen. I undersøkelsen fikk alle som hadde utført frivillig innsats, et oppfølgingsspørsmål om hvor mange timer de omtrentlig hadde brukt på frivillig arbeid i en vanlig uke det siste året. Spørsmålet hadde seks svaralternativer («Mellom en halvtime og en time»; «1 til 2 timer»; «2 til 5 timer»; «Mer enn 5 timer»; «Ikke sikker»). Figur 5 viser fordelingen for hele befolkningen. Figuren viser altså den andelen som har deltatt i frivillig innsats totalt, fordelt på timebruk. Kategorien «inntil én time» er slått sammen med «Ikke sikker»-kategorien.

Figur 5. Ukentlig timebruk på frivillig arbeid siste år (2021), prosent

Kilde: Panelutvalg. Spørsmålsformulering: «Om du tenker på det siste året under ett, omtrent hvor mye tid brukte du på frivillig arbeid i en vanlig uke?»

Figur 5 viser at i Trøndelag har andelen i befolkningen som har gjort inntil én time frivillig arbeid i uka, gått ned fra 34 til 24 prosent. De som har bidratt én til to timer, har imidlertid økt fra 11 til 14 prosent, mens det for to til fem timer var mindre endring (fra 7 til 6 prosent). Andelen i Trøndelag som har bidratt mer enn fem timer, har imidlertid økt litt, fra 5 til 8 prosent. I Oslo og omegn er det derimot en øking i andelen som har gjort inntil én time frivillig arbeid i uka, men en nedgang i andelen som har gjort mer. I resten av landet er det, slik som

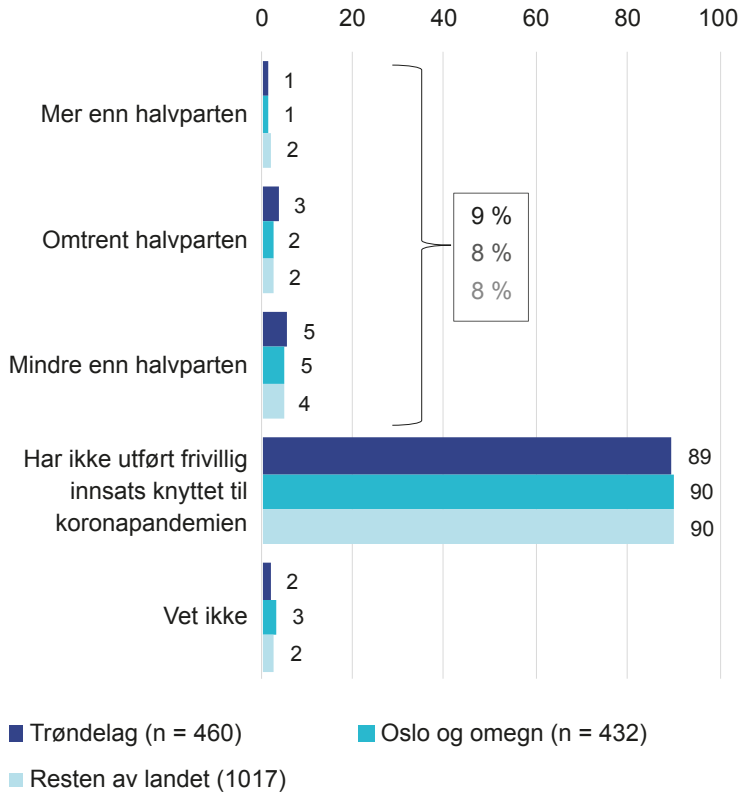
i Trøndelag, en nedgang i andelene som har gjort minst frivillig arbeid, men mer stabilt i andelene som har gjort to timer eller mer frivillig arbeid. Kort sagt: I Oslo og omegn ser det ut til at andelen frivillige som utfører *mye* frivillig arbeid per uke, har gått tilbake. I Trøndelag og resten av landet er hovedtendensen at andelen som har gjort *lite* frivillig arbeid, har gått tilbake. Dette kan tyde på at nedgangen her først og fremst har skjedd i korttidsfrivilligheten, som ofte er knyttet til dugnader, møter og arrangementer, og som ble begrenset av smitteverntiltak.

I tidligere publikasjoner har vi med utgangspunkt i tidsbruken og en grense på to timer i uka / ti timer i måneden skilt mellom «kjernefrivillige» og «korttidsfrivillige». Analyser av de store frivillig innsats-undersøkelsene til SSB har vist at til tross for variasjoner over tid, har andelen kjernefrivillige vært påfallende stabil de siste 20 årene (Fladmoe et al., 2019). Denne analysen viser at mens andelen kjernefrivillige har gått litt ned i Oslo og omegn, har den holdt seg forholdsvis stabil i resten av landet. Nedgangen i Oslo og omegn i andelen som gjør frivillig arbeid mer enn én time i uka, kan skyldes strengere smitteverntiltak i hovedstadsregionen enn i andre deler av landet. Grunnfjellet i frivilligheten i Trøndelag og resten av landet ser dermed ut til å ha blitt mindre berørt av pandemien enn i Oslo.

Koronarelatert aktivitet

Alle som svarte at de hadde deltatt i frivillig arbeid for minst én organisasjon i løpet av de siste tolv månedene, fikk et oppfølgingsspørsmål om noen av arbeidsoppgavene de hadde utført, var knyttet til koronapandemien – og i så fall hvor mye.

Figur 6. Frivillighet knyttet til koronapandemien de siste tolv måneder (2021), prosent

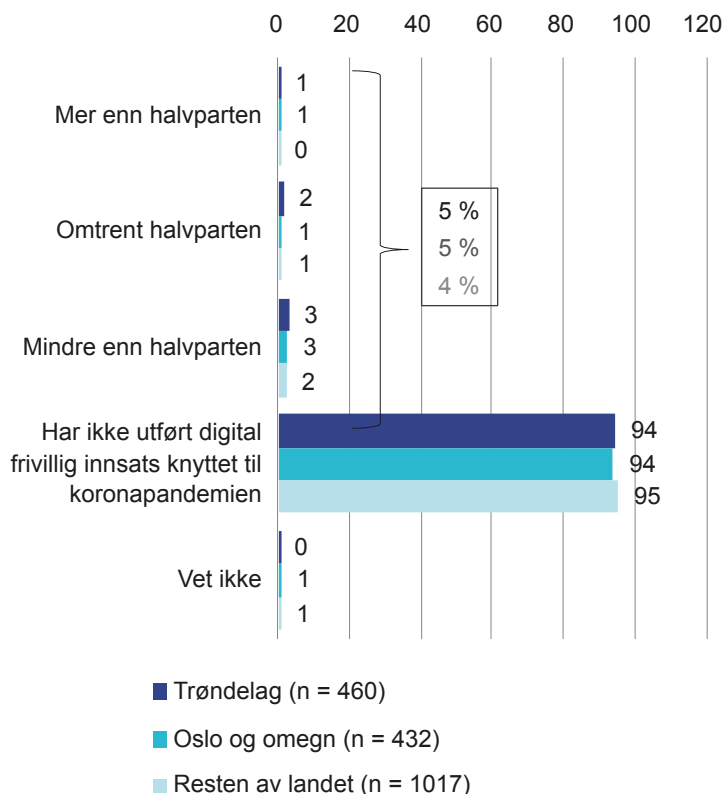

Kilde: Panelutvalg. Oppfølgingsspørsmål til de som har gjort frivillig arbeid: «Har noen av disse arbeidsoppgavene vært knyttet til koronapandemien, og i så fall hvor mye?»

Figur 6 viser at i Trøndelag er andelen av befolkningen som har utført koronarelatert aktivitet, omtrent på nivå som i andre deler av landet (9 mot 8 prosent). Dette omfatter den totale andelen som har utført mer enn halvparten, halvparten eller mindre enn halvparten av det frivillige arbeidet knyttet til koronapandemien. I alle deler av landet er det ca. 90 prosent av befolkningen som *ikke* har gjort frivillig arbeid knyttet til koronapandemien. I en annen rapport der vi ser spesifikt på helseorganisasjoner, finner vi imidlertid at betydelig høyere andeler av befolkningen har utført koronarelatert frivillig arbeid. (Sivesind et al., 2022) Selv om det bare er 9 prosent av den voksne befolkningen i Trøndelag som har utført koronarelatert frivillig arbeid, utgjør dette ca. 34 000 personer av befolkningen som er 18 år og eldre.⁴

4 Kilde for folketall: SSB-tabell 07459: Befolkning, etter alder, statistikkvariabel, år og region.

Figur 7. Digital frivillighet de siste tolv måneder (2021), prosent

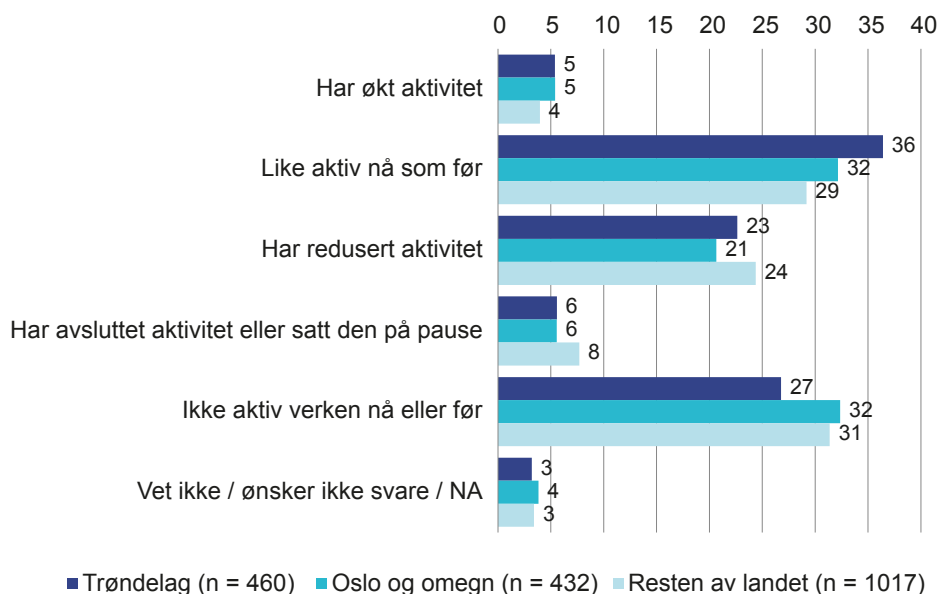
Kilde: Panelutvalg. Oppfølgingsspørsmål til de som har gjort frivillig arbeid: «Omtrent hvor mye av det frivillige arbeidet du har gjort i løpet av det siste året, ble utført i digitale kanaler/medier?»

Figur 7 viser andelen av befolkningen som har utført digital frivillighet de siste tolv månedene. Eksempler på slikt arbeid som nevnes i spørreskjemaet, er Facebook-side, hjemmeside, blogg osv. Under pandemien ble dessuten mange kurs, aktiviteter og møter gjennomført i digitale kanaler. Andelen av befolkningen som har gjort denne typen frivillig arbeid, ligger på mellom 4 og 5 prosent, med små forskjeller mellom landsdelene. For de fleste som utførte frivillig arbeid i digitale kanaler og medier (2–3 prosent), omfatter dette mindre enn halvparten av deres frivillige arbeid. Selv om det dreier seg om små andeler av det totale frivillige arbeidet, kan funnene være en indikasjon på at pandemien har forsterket trenden med å utføre flere aktiviteter digitalt (se figur 6 i Fladmoe & Arnesen, 2022).

Til slutt ser vi på respondentenes egne vurderinger av hvilke konsekvenser pandemien har hatt for deres deltakelse i aktivitet i frivillige organisasjoner. Alle

respondentene som deltok i undersøkelsen i 2022, ble spurt om de hadde endret sin aktivitet i frivillige organisasjoner sammenlignet med situasjonen før koronapandemien, eller om aktiviteten var omtrent som før. Det er viktig å understreke at dette spørsmålet dermed ikke avgrenser seg til frivillig arbeid, men til alle typer aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Dette kan for eksempel inkludere det å delta på medlemsmøter, arrangementer, trening, øving og kurs.

Figur 8. Aktivitet i frivillige organisasjoner (selvrapportert) (2021), prosent

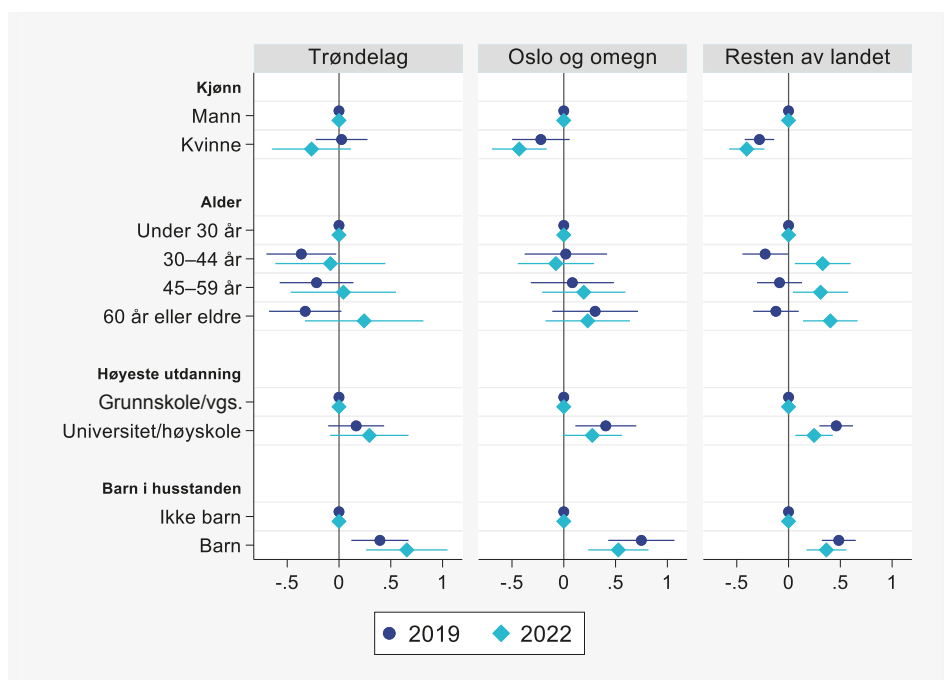
Kilde: Panelutvalg. «Sammenlignet med situasjonen før korona, har du endret din aktivitet i frivillige organisasjoner, eller er aktiviteten omtrent som før?»

Figur 8 viser svarfordelingen på spørsmålet som ble stilt. Svært få (4 og 5 prosent) svarer at de har økt sin aktivitet i frivillige organisasjoner sammenlignet med situasjonen før koronapandemien. Langt flere svarer at de har redusert (21 til 24 prosent) eller avsluttet aktivitet eller satt den på pause (6 og 8 prosent). I Trøndelag er det 36 prosent som sier de er like aktive nå som før, mens den tilsvarende andelen bare er 32 prosent i Oslo og omegn og 29 prosent i resten av landet. Det er også en lavere andel i Trøndelag som svarer at de verken var aktive før eller nå, med 27 prosent, mens det var 31 og 32 prosent i andre landsdeler. Samlet sett vurderer imidlertid tre av ti respondenter at koronapandemien har hatt en negativ innvirkning på deres aktivitet i frivillige organisasjoner.

Forklaringer på endringer i deltakelse

Figur 9 viser endringer i beregnet prosentandel som har deltatt i frivillig arbeid de siste tolv måneder, med hensyn til en rekke individuelle bakgrunnsvariabler når alle de andre variablene er kontrollert for. Det er omtrent en like stor andel menn som bidro med frivillig arbeid i 2019 og 2022. Andelen kvinner har gått litt tilbake. Dette gjelder i hele landet og er en tydelig tendens også i Trøndelag, selv om endringen ikke er statistisk signifikant. Når det gjelder alder, er det ingen endring for dem under 30 år, mens det er en tendens til økning blant de gruppene som er eldre. Dette gjelder i Trøndelag og resten av landet, mens det ikke har vært endringer av betydning i aldersprofilen i Oslo.

Figur 9. Endring i andelen som har deltatt i frivillig arbeid de siste tolv måneder, for 2019 og 2022. Sosiodemografiske kjennetegn, prosent

Kilde: Alle tilgjengelige respondenter. Prosentnivåene er beregnet i en regresjonsmodell der alle variabler er inkludert samtidig. Merk at vi ikke har et direkte mål på om respondentene har hjemmeboende barn. «Barn i husstanden» er basert på et spørsmål om antall personer i husstanden. De som har svart tre eller flere, er inkludert i denne kategorien.

Mange undersøkelser viser at det er større andeler som gjør frivillig arbeid, blant dem som har utdanning fra høyskole eller universitet. Slik er det også her. I Trøndelag er det en liten økning i denne gruppen fra 2019 til 2022, men den er ikke statistisk signifikant. For dem med utdanning opp til videregående skole er

det imidlertid ingen endringer. Et annet gjennomgående trekk i tilsvarende undersøkelser er at de som har barn, i større grad gjør frivillig arbeid, selv når alder og kjønn er kontrollert for. Dette kan være frivillig arbeid for organisasjoner der barna er aktive. I Trøndelag har det vært en økning fra 2019 til 2022 i betydningen av å ha barn, mens det er en mer ubetydelig nedgang i andre deler av landet.

For å oppsummere de overordnede trendene og forskjellene så langt viser altså undersøkelsen at det har vært en nedgang i andelen som gjør frivillig arbeid i Trøndelag, i likhet med i andre deler av landet. Samtidig var andelen i Trøndelag som oppga å være medlem i en frivillig organisasjon, omtrent på samme nivå i 2019 og 2022, mens det var en liten nedgang i andelen medlemmer i andre landsdeler. Når det gjelder de organisasjonene der flest gjør frivillig arbeid, dvs. innenfor bolig og økonomi, idrett og kultur og fritid, var Trøndelag fortsatt i toppsjiktet sammenlignet med andre landsdeler, til tross for en liten nedgang. I Trøndelag var det dessuten mer stabilitet i andelen som har utført frivillig innsats for samfunnsrettede organisasjoner, som innbefatter humanitære organisasjoner, politiske organisasjoner og miljøorganisasjoner.

Videre har vi sett at de frivillige i Trøndelag i noe mindre grad fordelte engasjementet sitt utover flere typer organisasjoner. I stedet økte andelen som gjorde en innsats for én kategori av organisasjoner. Kjernefrivilligheten ser ut til å ha bestått i Trøndelag. Andelen som brukte mange timer på frivillig innsats i uka, var omtrent på samme nivå i 2022 som i 2019, mens nedgangen i frivillig innsats først og fremst skyldes at det var færre som gjorde en liten innsats. Det samme mønsteret finner vi i andre deler av landet, men ikke i Oslo og omegn, der kjernefrivilligheten var mindre i 2022 enn i 2019. Når det gjelder koronarelatert frivillig arbeid og digital frivillighet, er andelen i Trøndelag lave og tilsvarende andelen i andre landsdeler. Deltakelsen i frivillig arbeid og organisasjonsaktiviteter som medlemsmøter, kurs, trening og arrangementer var imidlertid mindre berørt av pandemien i Trøndelag enn i resten av landet.

Samlet sett ser det altså ut til at frivilligheten i Trøndelag kom noe mindre svekket ut av pandemien, særlig sammenlignet med Oslo og omegn. Dette kan ha sammenheng med at det utenom Oslo og deler av Viken har vært kortere perioder med høye smittetall og dermed mindre smitteverntiltak. I tillegg hadde frivilligheten i Trøndelag et stort omfang før pandemien, og det kan være noe av grunnen til at store organisasjonskategorier fortsatt har relativt mye frivillig arbeid. Det kan samtidig ha bidratt til å styrke kjernefrivilligheten, som holdt organisasjonene i gang gjennom pandemien, selv om noe utadrettet aktivitet gikk tilbake.

Det er dermed grunn til å håpe at korttidsfrivillige vil komme tilbake nå som arrangementer, loppemarkeder og medlemsmøter kan gjennomføres som før. Utfordringen blir å rekruttere og lære opp frivillige som har fått mindre erfaring enn normalt gjennom pandemien. Det er imidlertid nye utfordringer som kan ramme frivillig sektor: Høye strømpriser, inflasjon og forventninger om økonomiske nedgangstider kan svekke mulighetene folk har til å bruke tid og penger på frivillige organisasjoner, og kan dermed redusere omfanget av aktivitet, frivillig arbeid og medlemskap.

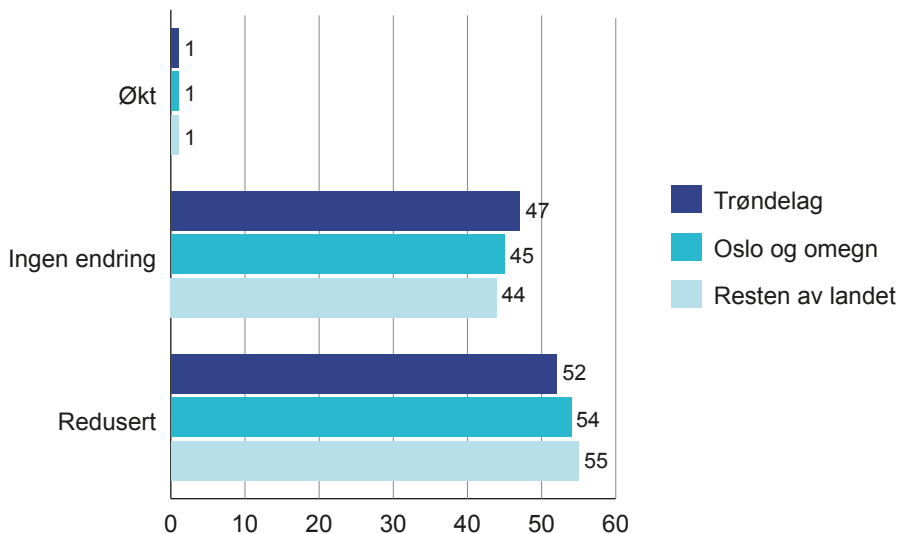
Analyse av organisasjonsdata

I dette kapitlet besvarer vi delspørsmål 2 og 3 og studerer hvilken innvirkning koronapandemien har hatt på de frivillige organisasjonene. Først avdekker vi i hvilket omfang og på hvilke områder av frivillig sektor det har vært en svekkelse av organisasjonenes aktivitet og økonomi. Deretter ser vi på hvilke aktiviteter organisasjonene har bidratt med for å bedre ulike målgruppers situasjon under pandemien. Til slutt undersøker vi om det er forskjeller mellom organisasjoner for barn og unge under 26 år og andre organisasjoner, og om det er forskjeller mellom organisasjoner i større byer og på mindre tettsteder. Noter at antallet organisasjoner i dette kapitlet er basert på følgende svarfordeling mellom landsdelene: 546 organisasjoner i Trøndelag, 1439 i Oslo og omegn og 3089 i resten av landet.

Endring i aktivitet og økonomi under koronapandemien

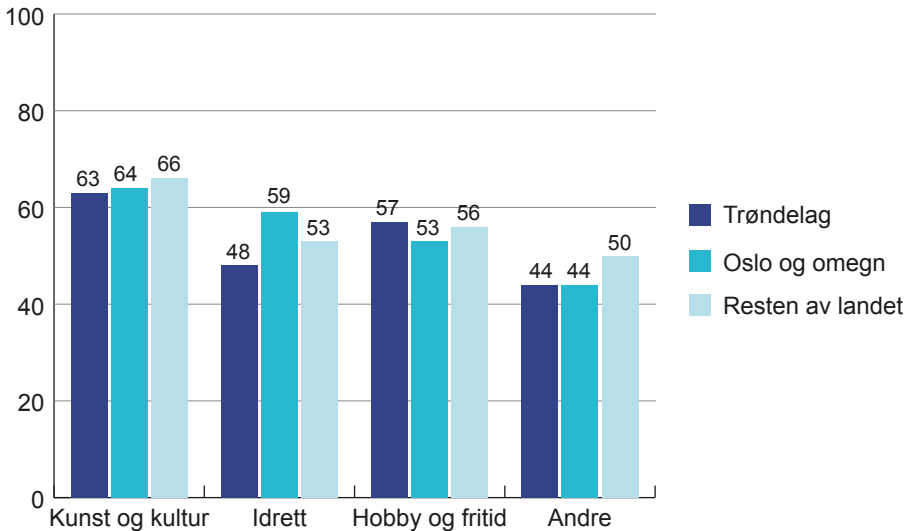
Figur 10 viser endring (økning, reduksjon eller ingen endring) i aktivitet som er rapportert av organisasjonene i lokallagsundersøkelsen. Vi sammenligner Trøndelag med Oslo og omegn og resten av landet. Mens andelen organisasjoner som sier at de har et økt aktivitetsnivå sammenlignet med før koronapandemien, kun er på rundt 1 prosent i alle de tre områdene av landet, er andelen som rapporterer om ingen endring i aktivitet, litt høyere i Trøndelag (47 prosent) sammenlignet med Oslo og omegn (45 prosent) og resten av landet (44 prosent). Dermed er det slik at det er en lavere andel organisasjoner som rapporterer om en reduksjon i aktivitet i Trøndelag sammenlignet med de andre områdene.

Figur 10. Andel foreninger med reduksjon, økning eller ingen endring i aktivitet fra før til under pandemien i 2022, prosent

I figur 11 ser vi nærmere på den andelen av organisasjoner som rapporterer om nedgang i aktivitet, fordelt på organisasjonskategorier. Trøndelag har den laveste andelen reduksjon i aktivitet innenfor kunst og kultur (63 prosent) og idrett (48 prosent) sammenlignet med Oslo og omegn og resten av landet. Innenfor hobby og fritid var andelen i Trøndelag som rapporterte om reduksjon i aktivitet, 57 prosent og marginalt høyere enn for resten av landet (56 prosent) og Oslo og omegn (53 prosent). Når det gjelder andre organisasjoner utover kunst og kultur, idrett og hobby og fritid, var det 44 prosent i både Trøndelag og Oslo og omegn som rapporterte om mindre aktivitet, mot 50 prosent i resten av landet. Figur 11 viser små forskjeller på tvers av landet med unntak av idrett. Her er nedgangen i aktivitet lavere i Trøndelag, spesielt sammenlignet med Oslo og omegn, som hadde de mest langvarige smitteverntiltakene.

Figur 11. Andel foreninger innenfor kunst og kultur, idrett, hobby og fritid og andre organisasjoner med reduksjon i aktivitet fra før til under pandemien i 2022, prosent

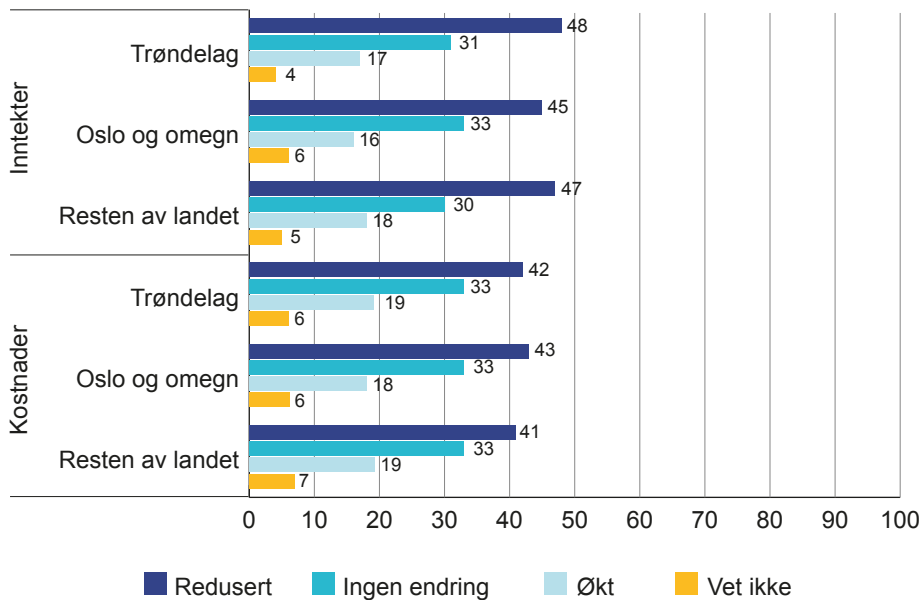

Når det gjelder rekruttering av nye medlemmer i 2021, var det 37 prosent av organisasjonene i Trøndelag som opplevde dette som utfordrende i svært stor eller stor grad, sammenlignet med 33 prosent i Oslo og 36 prosent i resten av landet (figur ikke vist). Når det gjelder rekruttering av nye frivillige, var det 40 prosent i Trøndelag som opplevde dette som utfordrende i svært stor eller i stor grad. Den tilsvarende andelen var 38 prosent i Oslo og 39 prosent i resten av landet. Dette betyr at omtrent fire av ti organisasjoner, på tvers av områder i landet, slet med rekrutteringen av frivillige i 2021.

Lavere aktivitet og rekruttering under koronapandemien kan også ha resultert i både reduserte inntekter og reduserte kostnader sammenlignet med det som var budsjettet for 2021. For å måle hvorvidt og i hvilken grad økonomien i foreningene ble påvirket under pandemien, ble det i undersøkelsen stilt spørsmål om inntekter og kostnader hadde blitt redusert eller hadde økt sammenlignet med budsjettet for 2021, eller om det ikke hadde vært noen endring. Figur 12 viser endringer i inntekter og kostnader for Trøndelag, Oslo og omegn og resten av landet. Andelen som rapporterer om en reduksjon i inntekter og kostnader, er generelt lavere enn andelen som rapporterer om en redusert aktivitet (se figur 10), og andelen er nokså like på tvers av de geografiske områdene. Det er en noe høyere andel organisasjoner som rapporterer om reduserte inntekter sammenlignet med reduserte kostnader. I Trøndelag er det 48 prosent som har hatt redusert inntekt, 31 prosent som sier at de ikke har opplevd endring, og 17

prosent som har økt inntektene. Ser vi på kostnadene i Trøndelag, rapporterer 42 prosent om reduksjon, 33 prosent om ingen endring og 19 prosent om økning.

Figur 12. Reduksjon i faktiske inntekter og kostnader som andel av budsjetterte inntekter og kostnader for 2021, prosent

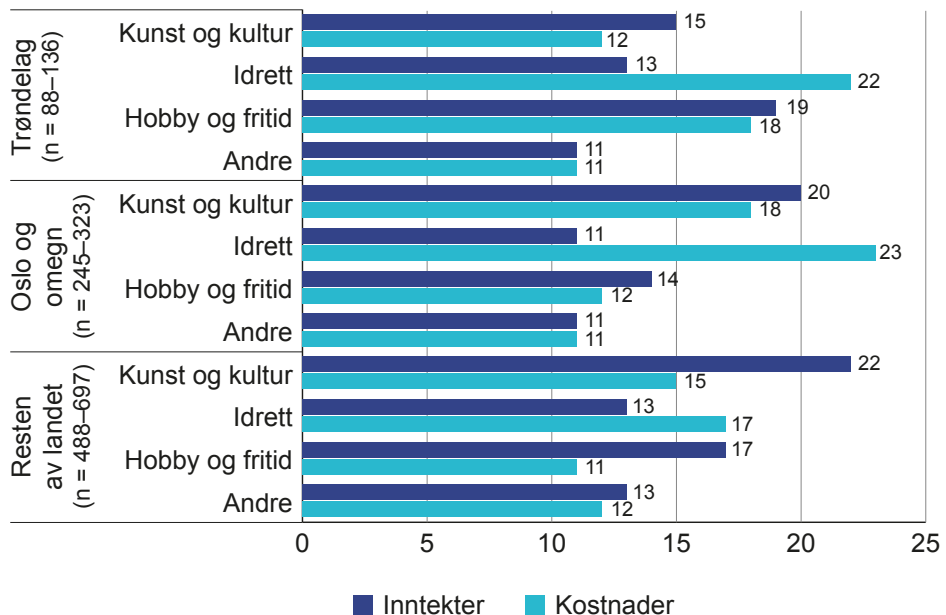

Vi kan også se nærmere på andelen inntekter og kostnader som i gjennomsnitt falt bort sammenlignet med budsjettet for 2021. I Trøndelag (figur ikke vist) rapporterte organisasjonene at 14,2 prosent av inntektene i gjennomsnitt falt bort, sammenlignet med 15,4 prosent i gjennomsnitt av kostnadene. Disse tallene viser at reduksjonen i aktivitet har hatt lite å si for økonomien til organisasjonene, ettersom tap av inntekt har vært balansert opp mot en reduksjon i kostnader. Det må likevel understrekes at en reduksjon i aktivitet er alvorlig for organisasjonene det gjelder, og at balansen mellom inntekter og utgifter under pandemien ville kunne vært langt skjevare hadde det ikke vært for kompensasjonsordningene som myndighetene fikk satt i stand tidlig i pandemien.

Selv om forskjellene er ganske små på tvers av områdene Trøndelag, Oslo og omegn og resten av landet når vi undersøker organisasjonene sett under ett, kan det være større forskjeller når vi sammenligner organisasjonskategoriene med hverandre både innad og på tvers av områder. Figur 13 viser reduksjonen i inntekter og kostnader i 2021 sammenlignet med det som opprinnelig var budsjett-

tert, etter fire organisasjonskategorier: kunst og kultur, idrett, hobby og fritid og andre organisasjoner. Figur 13 får fram at det er forskjeller mellom kategorier. Tendensene når det gjelder reduksjon, er nokså like for hobby og fritid og andre organisasjoner på tvers av områder, men for idrett og kunst og kultur er det mer regional variasjon. I Trøndelag og Oslo og omegn opplevde idretten en klart større reduksjon i kostnader (henholdsvis 22 og 23 prosent) sammenlignet med reduksjonen i inntekter (henholdsvis 13 og 11 prosent). Dette kan skyldes at det i Trøndelag og Oslo og omegn er flere store idrettsforeninger som i større grad har lyktes med å få på plass alternativ finansiering, for eksempel gjennom støtteordningene, blant annet fordi de har ansatte og mange frivillige (Fladmoe & Arnesen, 2022). Innenfor kunst og kultur var bildet motsatt. Reduksjonen i inntekter var her større enn reduksjonen i kostnader – spesielt i resten av landet, hvor 22 prosent opplevde en nedgang i inntekter, mens 15 prosent opplevde en reduksjon i kostnader. Økonomien til kunst og kultur-organisasjonene ble derfor mer negativt påvirket av pandemien enn økonomien til organisasjonene innenfor idretten.

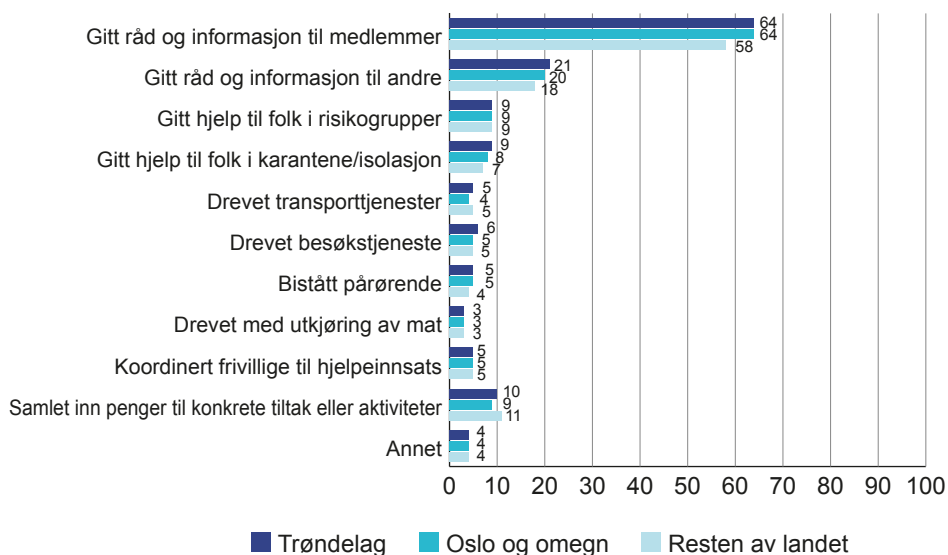
Figur 13. Reduksjon i faktiske inntekter og kostnader som andel av budsjetterte inntekter og kostnader for 2021 for organisasjoner innenfor kunst og kultur, idrett, hobby og fritid og andre organisasjoner, prosent

Organisasjonenes koronarelaterte aktiviteter og aktiviteter rettet mot sårbare grupper

De lokale organisasjonene fikk i spørreundersøkelsen spørsmål om hvilke koronaaktiviteter de gjorde i 2021. Organisasjonene rapporterer å ha gjort mange forskjellige typer koronarelaterte aktiviteter, men en fellesnevner er at forskjellene er små på tvers av de geografiske områdene. Figur 14 viser at en majoritet i Trøndelag og Oslo (begge 64 prosent) og i andre deler av landet (58 prosent) har gitt råd og informasjon til medlemmer, og at rundt en femtedel har gitt råd og informasjon til andre. Rundt 10 prosent har samlet inn penger til konkrete tiltak eller aktiviteter. Mindre enn 10 prosent har gitt hjelp til folk i risikogrupper, gitt hjelp til folk i karantene/isolasjon, drevet transporttjenester, drevet besøkstjeneste, bistått pårørende, drevet med utkjøring av mat, koordinert frivillige til hjelpeinnsats eller annet.

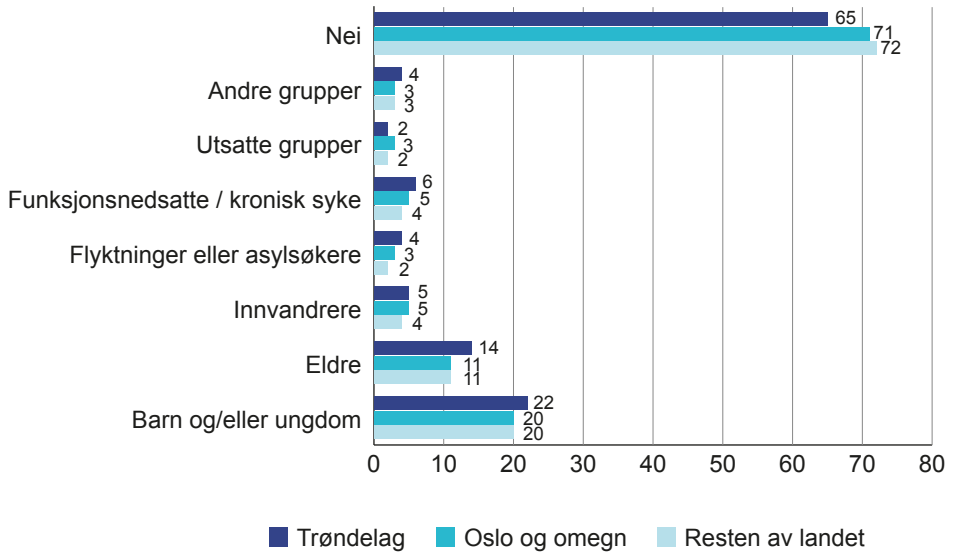
Figur 14. Organisasjonenes koronarelaterte aktiviteter i 2021. Prosentandel som oppgir å ha gjort de nevnte aktivitetene

Selv om forskjellene i figur 14 er små, ser bildet litt annerledes ut når vi ser på aktiviteter som organisasjonene har drevet med for å bedre ulike målgruppers situasjon under pandemien. I spørreundersøkelsen skilte vi mellom aktiviteter for barn og/eller ungdom, eldre, innvandrere, flyktninger eller asylsøkere, funksjonsnedsatte / kronisk syke, utsatte grupper og andre grupper. Figur 15 viser at det er en lavere andel i Trøndelag som sier at de ikke har hatt aktiviteter for berørte grupper under pandemien, sammenlignet med Oslo og omegn og resten

av landet. Denne andelen er 65 prosent i Trøndelag sammenlignet med 71 prosent i Oslo og omegn og 72 prosent i resten av landet. Dette betyr at organisasjoner i Trøndelag i noe større grad gjorde særskilte aktiviteter rettet mot målgrupper i 2021. Dette gjelder spesielt særskilte aktiviteter for eldre (14 prosent i Trøndelag) og for barn og/eller ungdom (22 prosent).

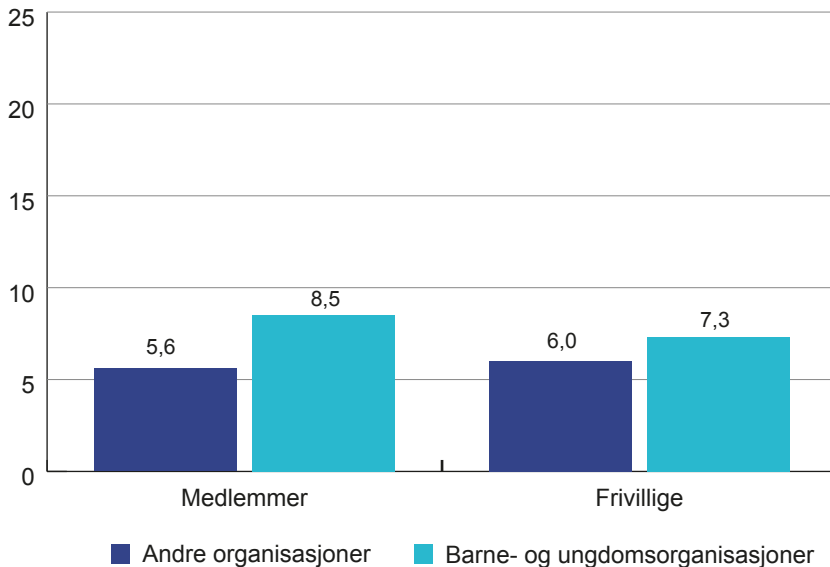
Figur 15. Gjennomføring av særskilte aktiviteter rettet mot målgrupper i 2021, prosent

Analyse av barne- og ungdomsorganisasjoner og forskjeller mellom by og land i Trøndelag

Barn og unge fikk oppleve pandemiens konsekvenser i stor grad, med perioder med hjemmeskole og nedstengning av fritidsaktiviteter som følge av smitteverntiltakene. Ser vi på organisasjonene i Trøndelag spesielt, er det 54 prosent av barne- og ungdomsorganisasjonene som rapporterer om en reduksjon i aktivitet, sammenlignet med 50 prosent av de andre organisasjonene (figur ikke vist). Tilsvarende tendens vises også i figur 16, som viser bortfall av medlemmer og frivillige som en gjennomsnittlig reduksjon i andelen medlemmer og frivillige sammenlignet med før pandemien. Det var større bortfall av medlemmer og frivillige blant foreninger med aktiviteter for barn og/eller ungdom i Trøndelag enn blant de andre organisasjonene i området. Forskjellen er signifikant når det gjelder medlemmer (8,5 mot 5,6 prosent), men ikke når det gjelder frivillige (7,3 prosent mot 6 prosent).

Figur 16. Bortfall av medlemmer/frivillige som gjennomsnittlig reduksjon i andelen medlemmer/frivillige sammenlignet med før pandemien for barne- og ungdomsorganisasjoner og andre organisasjoner i Trøndelag, prosent

Dette betyr at barne- og ungdomsorganisasjonene mistet medlemmer under pandemien i større grad enn de andre organisasjonene.

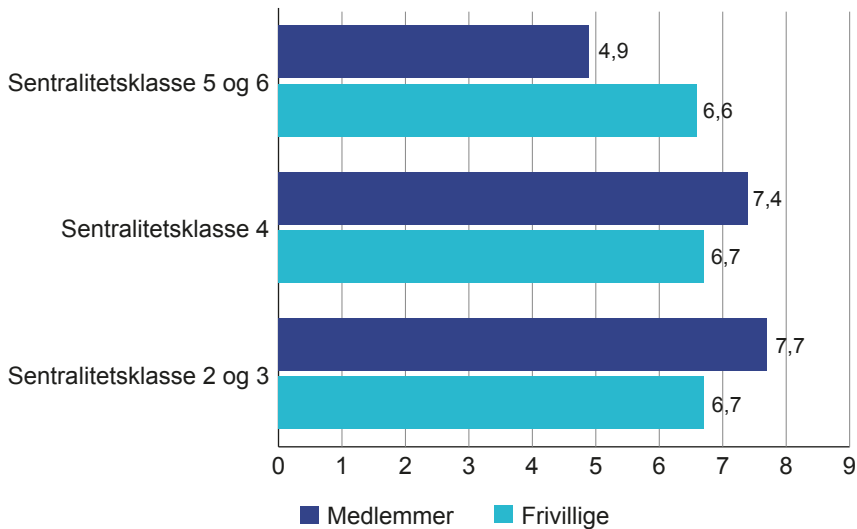
Smitteverntiltakene rammet ofte ulikt i tettbygde strøk og i spredtbygde strøk. Tettbygde strøk hadde til dels kraftigere og lengre perioder med tiltak og mer folk om plassen når aktiviteter skulle gjennomføres i tråd med det myndighetene hadde som gjeldende restriksjoner når det gjaldt antall og aktiviteter. I figur 17 og 18 sammenligner vi derfor by og land i Trøndelag for å sjekke om det er noen forskjeller på tvers av sentralitetsklassene 2–6 etter SSBs standard for sentralitet, som er basert på nærhet til arbeidsplasser og servicefunksjoner.⁵ Sentraliteten ligger mellom 0 (kun teoretisk mulig) og 1000. Disse verdiene er så gruppert sammen til seks klasser. Den mest sentrale kommunen, Oslo (klasse 1), vil alltid ha verdi 1000, og de minst sentrale kommunene har verdier ned mot 300 (klasse 6). I Trøndelag er Trondheim i sentralitetsklasse 2 og Stjørdal og Malvik i sentralitetsklasse 3. De andre kommunene er i sentralitetsklasse 4–6. Steinkjer og Verdal er eksempler på kommuner i sentralitetsklasse 4, mens Oppdal er i klasse 5 og Frøya i klasse 6.

⁵ For mer informasjon om sentralitet, se <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/128>

Figur 17 viser bortfall av medlemmer og frivillige som en gjennomsnittlig reduksjon i andelen medlemmer og frivillige sammenlignet med før pandemien (rapportert av organisasjonene i Trøndelag). Medlemsreduksjonen er signifikant større (på 10 prosent signifikansnivå) i sentralitetsklasse 2 og 3 (7,7 prosent) enn i sentralitetsklasse 5 og 6 (4,9 prosent). Reduksjonen i andelen frivillige er imidlertid lik på tvers av sentralitetsklasser i Trøndelag.

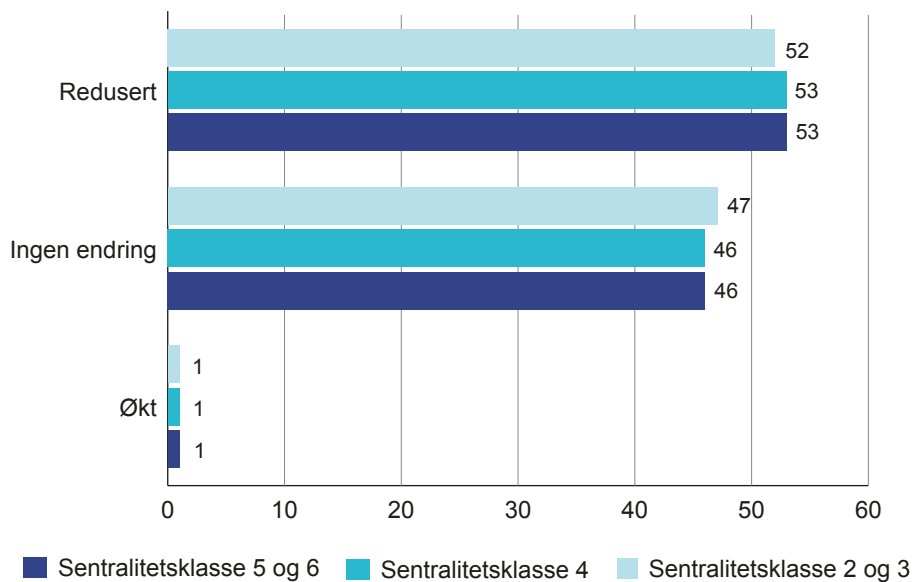
Figur 17. Bortfall av medlemmer/frivillige som gjennomsnittlig reduksjon i andelen medlemmer/frivillige sammenlignet med før pandemien for by og land (sentralitetsklasser) i Trøndelag, prosent

Figur 18 viser andelen foreninger med endring i aktivitet i 2021 sammenlignet med før pandemien etter sentralitetsklassene. Her er det ingen signifikante forskjeller mellom klassene, og det er ikke slik at det har vært større stabilitet i aktivitet i spredtbygde strøk enn i tettbygde strøk i Trøndelag. Sammenligner vi Trondheim (sentralitetsklasse 2) med øvrige kommuner i Trøndelag, finner vi heller ingen forskjeller i endring i aktivitet som er rapportert av organisasjonene selv. Både i Trondheim og i resten av Trøndelag er andelen som rapporterer om reduksjon, på 52 prosent (figur ikke vist). Forklaringen på dette kan ligge i at det ikke var så store forskjeller med hensyn til smitteverntiltak internt i Trøndelag. Det var sentralitetsklasse 1 (Oslo og omegn)⁶ som hadde de strengeste og mest langvarige tiltakene.

⁶ Disse kommunene er med i sentralitetsklasse 1: Oslo, Nordre Follo, Bærum, Rælingen, Lørenskog og Lillestrøm. Sentralitetsklassen overlapper med de områdene som hadde de strengeste smitteverntiltakene.

Figur 18. Andelen foreninger med reduksjon, økning eller ingen endring i aktivitet fra før til under pandemien i 2022 for by og land (sentralitetsklasser) i Trøndelag, prosent

Konklusjon

Frivillig sektor ble påvirket av pandemien, akkurat som andre deler av samfunnet ble det. De frivillige organisasjonene har blant annet støttet på utfordringer når det gjelder å opprettholde aktivitet og sikre en stabil økonomi. Analysene i denne rapporten viser at de kortsiktige konsekvensene av koronapandemien har vært nokså like i Trøndelag og i resten av landet, både når det gjelder endringer i frivillig innsats på individnivå, og når det gjelder endringer som er rapportert av organisasjonene selv.

Befolkningsundersøkelsen viser at det i Trøndelag var en nedgang i andelen som gjorde frivillig arbeid, omtrent som i andre deler av landet. Likevel var andelen i Trøndelag som oppga å være medlem i en frivillig organisasjon, omtrent på samme nivå i 2019 og 2022, mens det var en liten nedgang i andelen medlemmer i andre landsdeler. Når det gjelder de organisasjonene der flest gjør frivillig arbeid, dvs. innenfor bolig og økonomi, idrett og kultur og fritid, var Trøndelag fortsatt i toppsjiktet sammenlignet med andre landsdeler, til tross for en liten nedgang. Det var dessuten mer stabilitet i andelen som utførte frivillig innsats for samfunnsrettede organisasjoner, som innbefatter humanitære organisasjoner, politiske organisasjoner og miljøorganisasjoner.

Kjernefrivilligheten ser ut til å ha bestått i Trøndelag. Andelen som brukte mange timer på frivillig innsats i uka, var omtrent på samme nivå i 2022 som i 2019, mens nedgangen i frivillig innsats i hovedsak skyldes at det var færre som gjorde en liten innsats. Når det gjelder koronarelatert frivillig arbeid og digital frivillighet, er andelen i Trøndelag lave og tilsvarende andre landsdeler. I Trøndelag var imidlertid deltakelsen i frivillig arbeid og organisasjonsaktiviteter som medlemsmøter, kurs, trening og arrangementer mindre berørt av pandemien enn i resten av landet.

Organisasjonsundersøkelsen viser at det i Trøndelag er en lavere andel som rapporterer om en reduksjon i aktivitet som følge av pandemien, sammenlignet med Oslo og omegn og resten av landet. Denne forskjellen gjelder spesielt for idrett. Når det gjelder organisasjonenes økonomi, er bortfallet av kostnader større enn bortfallet av inntekter for organisasjonene sett under ett i alle deler av landet. I Trøndelag rapporterte organisasjonene at 14,2 prosent av inntektene i gjennomsnitt falt bort, mot 15,4 prosent av kostnadene i gjennomsnitt. Men

reduksjon i aktivitet er alvorlig for organisasjonene det gjelder, og balansen mellom inntekter og utgifter under pandemien kunne vært verre hvis det ikke var for kompensasjonsordningene som myndighetene iverksatte tidlig i pandemien. I tillegg er det større forskjeller mellom noen typer organisasjoner. I Trøndelag og Oslo og omegn opplevde idretten en klart større reduksjon i kostnader sammenlignet med reduksjon i inntekter. En del av forklaringen på dette kan være at det i disse områdene er flere store idrettsforeninger som i større grad har lykket med å få på plass alternativ finansiering, for eksempel gjennom støtteordningene, blant annet fordi de har ansatte og mange frivillige. Innenfor kunst og kultur var reduksjonen i inntekter noe større enn reduksjonen i kostnader, inkludert i Trøndelag. Økonomien til kunst og kultur-organisasjonene ble derfor noe mer negativt påvirket av pandemien enn økonomien til organisasjonene innenfor idretten.

Organisasjoner i Trøndelag gjorde i noe større grad særskilte aktiviteter rettet mot målgrupper i 2021 sammenlignet med organisasjoner i Oslo og omegn og resten av landet. Dette gjelder spesielt særskilte aktiviteter for eldre (14 prosent i Trøndelag) og for barn og/eller ungdom (22 prosent), men forskjellene på tvers av de tre regioninndelingene er små.

Analysene av Trøndelag spesielt viser at det var noe større reduksjon i aktivitet blant organisasjoner for barn og unge enn blant de andre organisasjonene. Organisasjonsundersøkelsen viser at det var større bortfall av medlemmer og frivillige blant foreninger med aktiviteter for barn og/eller ungdom sammenlignet med de andre organisasjonene i området. Forskjellen er signifikant når det gjelder medlemmer, men ikke når det gjelder frivillige. Når det gjelder forskjeller mellom by og land i Trøndelag, var det ingen forskjell i organisasjonsandelene som rapporterte om endring i aktivitet. Reduksjonen i antall medlemmer var imidlertid signifikant større i de mest sentraliserte kommunene (Trondheim, Stjørdal og Malvik) enn i de minst sentraliserte kommunene.

Samlet sett ser det altså ut til at frivillig sektor i Trøndelag kom noe mindre svekket ut av pandemien, særlig sammenlignet med Oslo og omegn. Dette kan ha sammenheng med at det utenom Oslo og deler av Viken har vært kortere perioder med høye smittetall og dermed mindre smitteverntiltak. I tillegg hadde frivillig arbeid i Trøndelag et stort omfang før pandemien, og dette kan være noe av grunnen til at store organisasjonskategorier fortsatt har relativt mye frivillig arbeid.

Det er grunn til å håpe at korttidsfrivillige vil komme tilbake nå som aktivitetene kan gjennomføres som før. Utfordringen blir å bygge opp aktivitet, rekrut-

tere til nivået før pandemien og lære opp frivillige som har fått mindre erfaring enn normalt gjennom pandemien. Etter pandemien ventet høye strømpriser, inflasjon og forventninger om økonomiske nedgangstider. Dette kan svekke befolkningens muligheter til å gjøre frivillig innsats, betale medlemskontingent og delta i medlemsaktiviteter og på arrangementer. Barn og unges deltakelse har stor betydning for deres mulighet for sosialt samvær og erfaring med frivillig aktivitet og organisasjonsdemokrati. Annen forskning har pekt på at det er en hovedutfordring å nå ut til sårbare barn og unge og ungdommer i alderen 15 til 18 år (Arnesen et al., 2022). Det blir dermed viktig å vurdere tiltak overfor disse gruppene i lys av denne rapportens funn om reduksjon i aktivitet blant organisasjoner for barn og unge. Framtidige analyser kan se på både virkningene av nye økonomiske utfordringer og langtidskonsekvensene av koronapandemien.

Referanser

- Arnesen, D. (2015). *Undersøkelsene om frivillig innsats 1998–2014. Dokumentasjonsrapport* [Rapport 2015:3]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2442820>
- Arnesen, D., Bjørnarå, H.B. & Myksvoll, T.M. (2022). *Følgforskning og evaluering av forsøk med fritidskortordninger: Sluttrapport* [Rapport 2022:13]. Institutt for samfunnsforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3035565>
- Arnesen, D. & Sivesind, K.H. (2017). *Finansiering og rammevilkår for frivillig sektor. Endringer, tilpasninger, konsekvenser* [Rapport 2017:7]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2465083>
- Arnesen, D. & Sivesind, K.H. (2020). *Organisasjonslandskap i endring 2009–2019. Fra ideologisk samfunnsendring til individuell utfoldelse?* [Rapport 2020:5]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2639499>
- Arnesen, D. & Sivesind, K.H. (2021). *Frivillighet og koronakrisen. Befolkningens frivillige innsats og frivillige organisasjoners rolle, aktiviteter og økonomi under koronakrisen i Norge* [Rapport 2021:2]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://hdl.handle.net/11250/2735165>
- Arnesen, D., Sivesind, K.H. & Enjolras, B. (2020). *Kompensasjonsordningen for idrett og frivillighet i forbindelse med Covid-19* [Notat 2020:1]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/mediefiler/notat-2020-1-kompensasjonsordningene-for-idrett-og-frivillighet-r2.pdf>
- Arnesen, D., Sivesind, K.H. & Gulbrandsen, T. (2016). *Fra medlemsbaserte organisasjoner til koordinert frivillighet? Det norske organisasjonssamfunnet fra 1980 til 2013* [Rapport 2016:5]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2442823>
- Fladmoe, A. & Arnesen, D. (2022). *Frivillighet i pandemiens tid. Koronapandemiens betydning for frivillig innsats og lokale frivillige organisasjoner* [Rapport 2022:8]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://hdl.handle.net/11250/3035170>
- Fladmoe, A., Eimhjellen, I., Sivesind, K.H. & Arnesen, S. (2019). *Frivillighetens grunnfjell: Hvem gir mest tid og penger til frivillige organisasjoner?* [Rapport 2019:1]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2583167>
- Fladmoe, A., Sivesind, K.H. & Arnesen, D. (2018). *Oppdaterte tall om frivillig innsats i Norge, 1998–2017* [Rapport 2018:2]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2557786>

- ILO. (2011). *Manual on the measurement of volunteer work*. International Labour Organization. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_162119.pdf
- Sivesind, K.H. (2012). *Pengestrømmer i frivillig sektor. Befolkningens gaver og lokallagenes økonomi* [Rapport 2012:7] Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/177650>
- Sivesind, K.H., Arnesen, D., Hansen, V.W., Fladmoe, A. & Enjolras, B. (2022). *Helsefrivillighetens samfunnsbidrag under koronapandemien* [Rapport 2022:9]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://hdl.handle.net/11250/3035018>
- United Nations Statistics Division. (2018). *Satellite Account on Non-profit and Related Institutions and Volunteer Work*. United Nations. https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/UN_TSE_HB_FNL_web.pdf
- Wollebæk, D. & Sivesind, K.H. (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997–2009* [Rapport 2010:3]. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/177668>

Koronapandemiens konsekvenser for frivilligheten i Trøndelag

Koronapandemien påvirket alle deler av det norske samfunnet, også frivillig sektor. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor har gjennomført spørreundersøkelser i befolkningen og blant organisasjoner før og underveis i pandemien for å analysere dens betydning for frivillig sektor. Denne rapporten tar utgangspunkt i dette store prosjektet, men ser nærmere på rollen til frivilligheten i Trøndelag spesielt. Dette fylket sammenlignes med resten av landet for å se om pandemien har hatt andre konsekvenser i Trøndelag. I tillegg sammenlignes organisasjoner for barn og unge og organisasjoner i større byer og på mindre steder i Trøndelag. Analysene i denne rapporten viser at de kortsiktige konsekvensene av koronapandemien har vært nokså like i Trøndelag og i resten av landet, både når det gjelder endringer i frivillig innsats på individnivå, og når det gjelder endringer som er rapportert av organisasjonene selv. Befolkningsundersøkelsen viser at det var en nedgang i andelen som gjorde frivillig arbeid i Trøndelag, og at nedgangen var omtrent som i andre deler av landet. Likevel var andelen som oppga å være medlem i en frivillig organisasjon, omtrent på samme nivå i 2019 og 2022 i Trøndelag, mens det var en liten nedgang i andelen medlemmer i andre landsdeler. Når det gjelder de organisasjonene der flest gjør frivillig arbeid, dvs. innenfor bolig og økonomi, idrett og kultur og fritid, var Trøndelag fortsatt i toppsjiktet sammenlignet med andre landsdeler, til tross for en liten nedgang.

Organisasjonsundersøkelsen viser blant annet at det er en lavere andel som rapporterer om en reduksjon i aktivitet i Trøndelag som følge av pandemien. Samlet sett ser det ut til at frivillig sektor i Trøndelag kom noe mindre svekket ut av pandemien enn i andre deler av landet, særlig sammenlignet med Oslo og omegn.

Institutt for
samfunnsforskning

Institute for
Social Research

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
Tlf.: 23 08 61 00
samfunnsforskning.no

ISBN (digital): 978-82-7763-768-6
ISSN (digital): 1891-4314

Trøndelag fylkeskommune
Tröndelagen fylhkentjielte